

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ PREZENČNÍ STUDIUM

2012–2016

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Jan Plánka

Reparace Německa po 1. světové válce

Praha 2016

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Aleš Bříza

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR FULL-TIME STUDIES

2012-2016

BACHELOR THESIS

Jan Plánka

German reparations after the 1st World War

Prague 2016

The Bachelor Thesis Work Supervisor: PhDr. Aleš Bříza

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 25.2.2016

Jan Plánka .....

Poděkování

Touto cestou bych rád poděkoval vedoucímu mé bakalářské práce PhDr. Aleši Břízovi za přístup, odborné rady a připomínky, jenž mi pomohly k sepsání této bakalářské práce.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá otázkou reparací, které byly uděleny Německu po 1. světové válce při konferenci ve Versailles roku 1919 a následnými konferencemi a jednáními. Práce rozebírá 1. světovou válku a následné reparace, které byly uděleny Německu jako viníkovi války. Dále se práce zabývá vývojem, který následoval po Versailleské konferenci, až po Lausannskou konferenci a nástupem Adolfa Hitlera k moci v Německu roku 1933.

Klíčová slova

Poválečné reparace, 1. světová válka, Versailleská konference, Německo, Walter Rathenau, Dawesův plán, Výmarská republika, Youngův plán, Lausannská konference, Locarnská konference, Londýnské ultimátum

Annotation

The thesis is dealing with the question of war indemnities, that have been imposed on the state of Germany after first world war in the context of treaty of Versailles, hold in 1919, and with other succeeding conventions and negotiations. The paper analyses first world war and ensuing war indemnities designated to Germany in its position as an offender of the war. Further on, the writing focuses on development, that ensued after the Paris Peace Conference, till the Lausanne Conference, and Adolf Hitler's accession to power in Germany in 1933.

Key words

Postwar reparation, 1st World War, Conferention in Versailles, Germany, Walter Rathenau, Dawes plan, The Weimark Republic, Young plan, Locarno Treaties, Treaty of Lausanne, London ultimatum

OBSAH

ÚVOD	8
1. Německo a 1. světová válka	11
1.1 1. Světová válka	12
1.2 Německo a konference ve Versailles	15
2. Walter Rathenau a reparace.....	20
2.1 Londýnská konference a londýnská ultimáta	21
2.2 Konference v Cannes.....	25
2.3 Konference v Janově a Rapallu	27
3. Rúrská krize.....	30
4. Dawesův plán a Locarno	33
4.1 Dawesův plán	34
4.2 Locarnská konference a její účinky.....	36
5. Youngův plán a hospodářská krize	39
5.1 Youngův plán	40
5.2 Reparace a hospodářská krize	42
5.3 Konference v Lausanne a Ženevě	44
ZÁVĚR.....	47
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	51
SEZNAM PŘÍLOH.....	55

ÚVOD

Na problematiku dopadu reparací na Německo lze nahlížet prizmatem monetární oblasti, tedy hloubkou hyperinflace a dopadem světové hospodářské krize, chybnou finanční politikou vítězů, či nezodpovědných hospodářsko-politických rozhodnutí německých vlád a Říšské banky. Nebo lze tuto problematiku nazírat prostřednictvím problémů provázejících obchodní a výrobní sektor.

Problém poválečného uspořádání a obnovení Evropy byl nastolen ještě před ukončením první světové války, kdy již bylo zřejmé, že Německo nemá sílu odvrátit porážku a Rakousko-Uhersko díky emancipaci jeho států přestane existovat. Vítězné státy tedy uspořádaly po ukončení války mírovou konferenci, na které chtěly vyřešit nejen tento problém, ale také nastolit otázku reparací, které by mělo zaplatit Německo.

To ovšem nebylo jako poražený stát k jednání přizváno. Teprve až později, na závěr konference, se zúčastnilo při podpisu mírových smluv. Je jistě paradoxem, že Versailleský mír měl ambice zajistit, aby již nedošlo k opakování takového konfliktu, jakým byla světová válka. Ovšem podmínkami, které byly touto konferencí stanoveny, či vlastně vnuceny Německu, do budoucna položily základ pro konflikt nový a ještě ničivější.

Německo, respektive jeho občané, se nikdy nesmířili se závěry a nastolenými povinnostmi, které představitelé státu podepsali roku 1919 ve Versailles. Také válečné reparace, jak byly stanoveny, byly pro Německo prakticky likvidační a tedy nesplnitelné. Pro obyvatele byl takto identifikován jasný viník stavu německého hospodářství, nejen neschopní domácích politiků, ale také státy, které Německu vnutily onu „potupnou“ smlouvu.

Ovšem nelze zastírat, že jen reparace hospodářství Německo nerozvrátily. Pokles hodnoty marky začal již v období první světové války. Během prvních let poválečného období docházelo ke stupňování inflace vlivem poklesu průmyslové výroby způsobené vnitřními politickými boji a také investováním německého kapitálu v zahraničí. Ke znehodnocení měny také přispěly výdaje vynaložené k odstranění následků 1. světové

války a nové sociální zákonodárství. Stát řešil problém nedostatku financí tiskem dalších peněz, aniž by je měl kryté. Prakticky nulová finanční politika říšských vlád a pasivita říšské banky způsobila v létě 1922 přechod inflace do hypertrofické fáze. Další ranou pro německou ekonomiku byla okupace Porúří a následná reakce na tuto situaci politikou pasivního odporu. Pro marku, to znamenalo takové znehodnocení a inflace přerostla do extrémních hodnot.

Smlouva z Versailles a hodnota reparací procházely postupně revizemi, které se však zpočátku příliš nezabývaly tím, jaká je možnost, aby Německo reparace vlastně splatilo. Teprve když došlo k odpolitizované revizi reparací a návržení Dawesova plánu, bylo zmírněno ekonomické upadání Německa. Díky přijetí tohoto plánu nastalo krátké období ekonomické obrody Německa a v souvislosti s „Rýnským paktem“ se na Německo začalo pohlížet jako na „normální“ stát. Také je nutné dodat, že toto období znamenalo pro Německo nejstabilnější a nejdéle sloužící vládu, která tak měla čas na skutečnou správu země a nemusela se věnovat neustálému politickému boji.

Bohužel toto období bylo vskutku krátké a nemohlo tedy zemi připravit na přicházející celosvětovou hospodářskou krizi. Nástup krize pak znamenal, že se situace v zemi vrátila do počátku dvacátých let. Je také potřeba přiznat, že se vlády v tomto období nesnažily ulehčit svým občanům, a držely dále restriktivní politicko-ekonomický kurs. Primárně jim totiž šlo o zrušení sankcí vyplývajících z Versailleské smlouvy, nikoliv o zlepšení podmínek krizí zasažených obyvatel. Zemi se tak nedostávalo peněz na placení reparací a ústupek Herberta Hoovera, prezidenta USA, který uvalil roční moratorium na placení reparací, si spíše vláda vysvětlila tak, že nejspíš nebude platit vůbec. To také po konferenci v Laussane učinila, ač jí v té době již byla suma snížena na minimum.

Tato práce začíná postavením Německa na konci 1. světové války. Dále je popsána Versailleská smlouva. Další část práce řeší otázku reparací, stanovení jejich výše a podmínky jejich splácení. Třetí kapitola pojednává o krizi, v době kdy bylo obsazeno německé Porúří, o kterém rozhodla Francie. Následující kapitola je věnována prvnímu skutečnému zhodnocení reparací a plánu na jejich zmírnění, který měl šanci na splnění

ze strany Německa. Stěžejním tématem páté kapitoly je nástup světové hospodářské krize a její dopad na Německo a jeho schopnost splácet reparace.

1. Německo a 1. světová válka

První světová válka způsobila proměnu světového politického řádu, rozpad zavedených a vznik států nových, nástupnických, dále pak už jen smrt milionů lidí a zpusťování značné části Evropy. Probíhala v letech 1914 až 1918 na několika frontách nejen v Evropě, Asii a Africe, ale také na moři. Jednalo se o konflikt, který měl znaky globálního charakteru a probíhal mezi centrálními mocnostmi, tedy Německem, Rakouskem-Uherskem, Osmanskou říší, Bulharskem a spojení či mocnostmi Dohody, mezi něž patřily Velká Británie, Francie a Rusko. Na stranu Dohody se v průběhu války přidala většina evropských a řada mimoevropských států. Nejvýznamnějším spojencem se ovšem staly Spojené státy americké, které značně ovlivnily jak samotný válečný vývoj, ale také se následně zapojily do jednání o poválečném uspořádání v Evropě.

Mocenské soupeření a rostoucí mezinárodní napětí spojené s rostoucím zbrojením jednotlivých evropských mocností dosáhlo začátkem 20. století nových rozměrů. Profesor Vladimír Nálevka¹ zdůrazňuje jako hlavní příčinu války právě mocenské soupeření jednotlivých bloků.

Německá říše vznikla až po vyhrané prusko-francouzské válce. Následující období do roku 1914 znamenalo pro Německo roky rychlého ekonomického rozvoje, čímž předstihlo jak Francii, tak i Británii. Německo tak dohánělo svoji industrializaci, která byla poněkud opožděná. Německo se postupně vypracovalo na velmoc, stalo se nejsilnějším státem na kontinentu. Mělo ovšem omezené možnosti expanze na rozdíl od ostatních lokálních velmocí, které expandovaly do kolonií. Zpočátku se snažilo vyhýbat konfliktům.

Situace se začala měnit v roce 1909. Prakticky všechny důležité státy začaly navyšovat své veřejné výdaje a to zejména výdaje na obranu. To proto, že to neumožňovalo adekvátní reakci na problémy nejen v ekonomické oblasti, ale i oblastech ostatních. Už Bismarck na toto téma prohlásil, že *„Říše zůstává ubohým pocestným, tvrdohlavě*

---

¹DRULÁK, Petr. *Teorie mezinárodních vztahů*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2010. 220 s. ISBN 978-80-7367-721-3, s. 22 -24

*klepajícím na dveře jednotlivých zemí, zcela nevitáným hostem bojujícím jen o nejnужnější živobytí*²

Německo sice začalo zbrojit, ale nemohlo si dovolit výrazné zvyšování daní. Zvolilo i špatný systém výběru, což vedlo ke zvyšování počtu bankovek v ekonomice i přes navázání marky na zlatý standard. Po začátku války ovšem omezení dané zlatým standardem vzalo za své a v Německu byla odstartována neřízená inflace, která se válkou a poválečnou situací jen prohlubovala.

1.1 1. Světová válka

První světová válka, taktéž označovaná jako Velká válka, znamenala naprostý přelom v dějinách lidstva. Cesta k první světové válce začala dobře známým atentátem na následníka Rakousko-Uherského trůnu, arcivévodu Františka Ferdinanda d'Este. Stalo se to při jeho cestě do hlavního města Bosny, Sarajeva, dne 28. 6. 1914.³ Světová válka nakonec začala konfliktem mezi Srbskem a Rakouskem-Uherskem, které se samozřejmě chtělo pomstít za smrt arcivévodě Františka. Roznětkou pro velkou válku se pak stal systém smluv mezi evropskými velmocemi. Evropa se dělila v této době na tzv. Trojdohodu (tvořila ji Francie, Rusko a Velká Británie) a Trojspolek (což bylo Německo, Rakousko-Uhersko a Itálie). Tyto země byly mezi sebou zavázány spojeneckými smlouvami.⁴

První světová válka se bojovala pravděpodobně ještě více na hospodářském poli těchto dvou válčících bloků, než na samotné frontě. Hospodářská a materiální převaha totiž měla větší význam, než zkušenosti a bojové schopnosti vojáků. Samotná výše nákladů ovšem předčila očekávání i těch nejpesimističtějších odborníků. Válečné náklady byly nejen mnohonásobně vyšší než kdykoliv v minulosti, ale také během konfliktu výrazně

---

²FERGUSON, Niall. *Nešťastná válka*. 1. vyd. v českém jazyce. Praha: Dokořán, 2004. 487 s., [16] s. obr. příl. ISBN 80-86569-56-X, s. 131

³ Dne 28. 6. 1914 se její skupina přívrženců protirakouské organizace Černá ruka, která bojovala za práva Srbů a sjednocení balkánských Slovanů, úspěšně pokusila zavraždit. První atentátník Čabrinović sice se svým granátem neuspěl, ale druhý v pořadí Gavrilo Princip svůj úkol splnil a následníka spolu s jeho ženou, Žofíí Chotkovou, zastřelil.

⁴FERGUSON, Niall. *Nešťastná válka*. 1. vyd. v českém jazyce. Praha: Dokořán, 2004. 487 s., [16] s. obr. příl. ISBN 80-86569-56-X, s. 145-155

narůstaly. Napomáhal tomu i stálý růst cen válečného materiálu, což byl důsledek spekulace podnikatelů, ale také všudypřítomná inflace. Hlavní příčinou růstu nákladů byl však charakter války. Protože se v této válce více než dřív využívala nejmodernější technika, neustále se zvyšoval podíl výdajů na válečnou techniku. Samozřejmě ohromné výdaje byly i na střelivo. Pro Němce tak bylo velmi obtížné válku financovat, protože trvala mnohem delší období, než původně předpokládali.

Díky velké decentralizaci byly pro Německo problémem daně a jejich efektivní vybírání. Předválečný daňový systém nedovoloval říšské vládě vybírat dostatek finančních prostředků, neboť systém byl nastaven tak, že hlavní část příjmů byla určena pro rozpočty federálních států. Také na rozdíl od mocností Dohody Německo nemělo finančně silné spojence, kteří by mu dokázali půjčovat velké částky, jako to mohly činit například USA směrem k Francii či Velké Británii. Rakousko-Uhersko a Turecko byly země vyčerpané, které potřebovaly samy pomoc. Od nich tedy nemohlo Německo čekat poskytnutí finanční hotovosti. Proto Německo urychleně, v souvislosti s válkou, schválilo nové finanční zákony. Přestal platit zlatý standard, byly založeny tzv. úvěrové úřady Darlehnskassen, které byly kontrolovány a spravovány centrální bankou. Ty mohly emitovat své vlastní bankovky, tzv. Darlehnskassenschein, které sice nesloužily jako oficiální měna, ale byly akceptovány veřejným sektorem. Zpětně se však dostávaly do portfolia centrální banky, což mělo za následek nezajištění stability měny.⁵

Vláda se tedy už nemusela spoléhat na daňové výnosy a na válku si půjčovala od centrální banky. Německo tak začalo válku financovat pomocí emise nových bankovek přes centrální banku. Základní filosofií německého financování války bylo poskytování krátkodobých dluhopisů centrální bance, za které pak vláda dostávala velké sumy peněz. V okamžiku, kdy potřebovala získat peníze na splácení těchto krátkodobých dluhopisů, si půjčovala od svých občanů prostřednictvím dlouhodobých dluhopisů ve formě válečných obligací. Německá vláda získala tímto způsobem od občanů až 98 miliard marek, když do konce války vydala celkem 9 sérií válečných obligací.⁶

---

⁵ WHALE, P., Barret. *Joint Stock Banking in Germany: A Study of the German Creditbanks before and after the War*. [online] 1930 [cit. 2016-01-16]. Dostupné z:

<http://socserv2.socsci.mcmaster.ca/econ/ugcm/3ll3/whale/JointStockBankingGermany.pdf>, s.187-188

⁶JINDRA, Zdeněk. *První světová válka*. 1. vyd. Praha: SPN, 1984. 372 s. Knižnice všeobec. vzdělání. Horizont, s.199

Německým problémem ovšem bylo, na rozdíl například od Velké Británie, že nemělo jednak efektivní systém výběru daní a dále to bylo také nepřizpůsobení daňových výnosů k částkám, odpovídajícím alespoň částečně válečným výdajům. Až do roku 1916 byla v Německé říši pouze nepatrná část válečných výdajů hrazena pomocí daní. Nejen že zde byla neochota daně zvyšovat, ale také to bylo způsobeno spoléháním se na dluhové financování.

Díky změně na postu ministra financí se začátkem roku 1917 podařila zavést daň z obratu korporací a válečná daň ze zisku. Znamenalo to nárůst daňových příjmů o 380 %. Tato změna přišla bohužel pozdě a tyto finance Německu posloužily pouze na pokrytí dluhové služby. Výdaje rozpočtu Německa se do roku 1918 zvýšily více než 5 krát, ovšem příjmy tvořily pouze něco přes 62 % výdajů.⁷

Problémy, které během války zatěžovaly německou ekonomiku, se bohužel pro Německo prohlubovaly a na konci války v roce 1918 už nabývaly opravdu velkých rozměrů. Na tyto problémy poukazoval například německý národohospodář Edgar Jaffe. Hovořil o nezbytnosti reformy veřejných financí, protože bez ní by Německo nejspíše čekal kolaps celého systému veřejných financí.⁸ Ovšem tento názor vyslovil v době, kdy situace na bojišti pro Německo vypadala nadějně a z toho by vyplývalo vyplacení velkých reparací Německu jakožto vítěznému státu.

Situace se však měla vyvinout jinak. V březnu 1917 vše vypadalo pro Německou říši ještě relativně nadějně, protože na východní frontě podepsala říše mírovou smlouvu s Ruskem, ve kterém proběhla revoluce, a jedním z prvních kroků nového vedení státu bylo uzavření míru s Německou říší. Tento mír byl nazván jako Brest-litevský a pro Rusko znamenal ztrátu území o rozloze 780 000 km² s padesáti šesti milióny obyvatel. Na tomto území se mimo jiné nacházela celá třetina železniční sítě a získávalo se zde až 73 % železa a 89 % uhlí.⁹

---

⁷ FELDMAN, G. D. *The Great Disorder: Politics, Economics, and Society in the German Inflation, 1914-1924*. Oxford University press, 1997. 1040 p. ISBN 9780195101140, s. 749

⁸ Tamtéž, s. 324

⁹ JINDRA, Zdeněk. *První světová válka*. 1. vyd. Praha: SPN, 1984. 372 s. Knižnice všeobec. vzdělání. Horizont, s. 325

Německu se tak ulevilo a dostalo možnost přesunout své armády z východu na západ, kde se pak v takzvané Ludendorffově ofenzivě pokusily provést velký průlom na západní frontě. Ovšem po vstupu USA do války v roce 1917 již bylo jasné, že Německo bude poraženo. Ani úspěšná jarní ofenzíva nepomohla a britský tankový útok z 8. srpna 1918 u Amiensu zatlačil německá vojska až do výchozích pozic.¹⁰ Vůle dále bojovat byla u mnoha německých vojenských jednotek zlomena. Pravdivé zhodnocení situace donutilo Němce podepsat 11. listopadu 1918 mír, čímž skončila první světová válka.¹¹

Kabinet Maxe Bádenského již počátkem října začal jednat o příměří na základě 14 bodů, jež formuloval prezident Wilson ve svém projevu v lednu 1918. Vyjednávací tým, který vedl francouzský maršál Foch, ovšem přednesl diktát spojeneckých podmínek. Spojenci požadovali okamžité vyklizení všech území obsazených na západě, vydání Alsaska - Lotrinska, stažení z celého levého břehu a bezpečnostní zóny na pravém břehu Rýna v šířce 35 km, která měla zůstat demilitarizovaná. Města Koblenz, Kolín a Mohuč měla být obsazena spojeneckými vojsky. Brestlitevská mírová smlouva měla být anulována. Německá strana měla odevzdat všechny ponorky a velké množství zbraní, munice, vozidel a lokomotiv. Spojenečtí váleční zajatci měli být propuštěni na svobodu, ovšem němečtí zajatci se ještě nesměli vrátit domů.¹²

1.2 Německo a konference ve Versailles

První, s kým měla být uzavřena mírová smlouva, bylo Německo. Nicméně mezi vítěznými zeměmi panovaly neshody o úpravě vztahů s touto zemí, která prakticky rozpoutala první světovou válku. Každá ze zúčastněných zemí sledovala vlastní zájmy. Francie chtěla Německo oslabit a požadovala, aby Německo zaplatilo všechny válečné náklady. Velká Británie si na druhé straně sice přála zachovat rovnováhu sil v Evropě,

---

¹⁰MÜLLER, Helmut M., KRIEGER, Karl-Friedrich a VOLLRATH, Hanna. *Dějiny Německa*. 2., dopl. vyd. [i.e. 3. vyd.]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2004, ©1995. 609 s. ISBN 80-7106-712-1, s. 482 – 510.

¹¹Mír byl podepsán v Compiègne, v kupé vagónu.

¹²MÜLLER, Helmut M., KRIEGER, Karl-Friedrich a VOLLRATH, Hanna. *Dějiny Německa*. 2., dopl. vyd. [i.e. 3. vyd.]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2004, ©1995. 609 s. ISBN 80-7106-712-1, s. 482 – 510.

ale Německo mělo být oslabeno jako námořní velmoc. USA si pak dávalo za cíl sjednat mír na základě Wilsonových 14 bodů.

Pařížská konference¹³ se tak stala aktem vypořádání se vítězů, s poraženými 1. světové války. Tuto tezi zastává většina současných historiků, lze jmenovat například PhDr. Bohumilu Ferenčuhovou, historika Paula Johnsona či profesora Vladimíra Nálevku.¹⁴ Pro tento typ mírového uspořádání se vžil název „Kartaginský mír“¹⁵, který je definován, jakožto mír s extrémně tvrdými podmínkami. Tento termín používá například Vladimír Nálevka či anglický ekonom John Maynard Keynes.

Jednání byla zahájena 18. ledna v roce 1919 a trvala do 21. ledna 1920. Účelem bylo projednání poválečného uspořádání Evropy a podepsání mírových smluv mezi státy Dohody a centrálními mocnostmi. Konference byla řízena vítěznými mocnostmi, které de facto diktovaly podmínky poraženým, vžilo se pro ně označení „Velká pětka“ a tvořily je Spojené státy americké, Velká Británie, Francie, Japonsko a Itálie, dominantní slovo měly tři prvně jmenované státy. Někdy se uvádí také „Velká čtyřka“, protože Japonsko nemělo o evropské záležitosti přílišný zájem.¹⁶

Prvním velkým úspěchem americké diplomacie byl vůbec fakt, že se toto rokování na formátu konference konalo, protože původní představa vítězných mocností byla otevřené konferenci vzdálena. Původně měly být rozhovory vedeny za zavřenými dveřmi, kde by se jednotlivá ustanovení dojednala a následně by byla předložena poraženým zemím k podpisu. Na tomto přístupu, se projevil první střet pojetí světa ze strany vítězů evropských zemí a Spojených států. Střet filozofií vedl k situaci, kdy si sice fakticky každý z účastníků prosadil své hlavní body, ale vzhledem k nechuti Anglie a Francie byla většina tezí, prostřednictvím kterých chtěly provést poválečné uspořádání Spojené státy americké, odmítnuta. Samotné konference se zúčastnilo více než 30

---

¹³ MACMILLAN, Margaret. *Paris 1919: Six Months That Changed the World*, New York: Random House, 2003, p. 321. ISBN: 978-1-4025-4765-2, s. 59 -156.

¹⁴ NÁLEVKA, Vladimír. *Světová politika ve 20. století*. Praha: Aleš Skřivan ml., 2000. 2 sv. (270, 287 s.). ISBN 80-902261-4-0, s. 7

¹⁵ Tamtéž

¹⁶ KEYNES, M., John. *The economic consequences of the peace 1919*. [online] 2002 [cit. 2016-01-16]. Dostupné z: <http://socserv2.socsci.mcmaster.ca/econ/ugcm/3ll3/keynes/pdf/%26filename%3Dpeace3.pdf>, s. 28.

států.¹⁷

Každá země, ať šlo o Británii, Francii nebo USA, měla svoji představu o míru a také své požadavky na Německo. Francie toužila po „spravedlivé“ odplatě za rok 1871.

Německo tak chtěla ponížít, rozdrolit a v nejlepším případě ho i reálně zničit. Velká Británie přišla během války o téměř všechny své finance, ale její zájem o finanční náhradu nebyl v popředí. Velkou Británii především zajímaly námořní otázky, které nepřímo souvisely s koloniálním obchodováním. Prezident USA Woodrow Wilson zase nastoloval otázku nového světového řádu, čímž myslel ustavení společnosti národů. Je vidět, že jen tyto tři země měly své zájmy, které se těžko slučovaly. K tomuto je pak nutné ještě připočítat zájmy dalších států Italů, Japonců, Čechoslováků, Poláků, a tak dále. Dominantními osobnostmi jednání byli tedy představitelé vítězných mocností, Georges Clemenceau, ministerský předseda Francie, David Lloyd George, ministerský předseda Anglie a Woodrow Wilson, prezident Spojených států amerických.¹⁸

Jednou z prvních nastolených otázek byla ta, která se vztahovala k redukci ozbrojených sil v Německu. Pole maršála Ferdinanda Focha, kterého lze označit za zastávce té nejtvrďší ruky vůči Němcům, neměly mít Němci ideálně téměř žádnou vojenskou sílu. V exaktních číslech to pak představovalo sto tisíc vojáků, žádný generální štáb, tanky, letectvo či ponorky a další. Tyto požadavky Nejvyšší rada odsouhlasila.

Dále se otevřela otázka hranic. Dánsko vystoupilo s požadavkem na severní část vévodství Šlesvicka – Holštýnska. V tomto případě, jako i v řadě dalších, se měl použít jeden ze základních Wilsonových principů, který hovořil o sebeurčení. Po referendech, která proběhla v únoru a březnu roku 1920 se připojila k Dánsku pouze severní část Šlesvicka. Vymezení hranice s Francií pak znamenalo složitější problém.

Samozřejmostí mělo být navrácení Alsaska – Lotrinska. Ovšem s tím se Francouzi nechtěli spokojit a v zájmu „kompenzací a bezpečnosti“ žádali mnohem více. Tyto požadavky však narážely na proklamovaný základní princip o sebeurčení. Ani Velká Británie netoužila mít na kontinentu jednu absolutně dominantní velmoc. Francie

---

¹⁷MACMILLAN, Margaret Olwen. *Mírotvorci: pařížská konference 1919*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2004. 551 s., [16] s. obr. příl. ISBN 80-200-1151-X, s. 174-179

¹⁸MACMILLAN, Margaret Olwen. *Mírotvorci: pařížská konference 1919*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2004. 551 s., [16] s. obr. příl. ISBN 80-200-1151-X, s. 174-179

toužila po Porýní se zásobou uhlí a podle prohlášení premiéra Clemenceaua, mělo být odebráno Německu v zájmu bezpečnosti Francie¹⁹.

Vysoký počet států, které byly s poraženým Německem a jeho spojenci ve válečném stavu, vyžadoval také vhodnou organizaci celé mírové konference. Formální zahájení proběhlo na ministerstvu zahraničních věcí Francie za předsednictví prezidenta Francie, kterým byl Raymond Poincaré. Pět hlavních velmocí určilo, kolik mohou mít ostatní státy Dohody delegátů a jak se mohou účastnit jednotlivých slyšení v plénu a v komisích. Určující pak byl jednací konferenční řád, který rozdělil spojené a sdružené státy Dohody do tří skupin.

V první skupině byly mocnosti s obecnými zájmy, které se mohly účastnit všech schůzí vedených na konferencích a v komisích. V druhé skupině byly státy se zvláštními zájmy, jsem například patřilo i Československo, Polsko a Rumunsko. Delegáti těchto zemí se mohli účastnit schůzí, kde se probíraly záležitosti, které se dotýkaly jejich zemí. Existovala pak ještě skupina třetí, ve které byly státy, které s centrálními mocnostmi přerušily diplomatické styky. Počty delegátů jednotlivých zemí byly určeny tak, že každá velmoc měla pět delegátů. Například Československo zastupovali předseda vlády Karel Kramář a ministr zahraničních věcí Eduard Beneš.

Konečná rozhodnutí Vesailleské konference měla v kompetenci pro tento případ ustavená Nejvyšší rada. Zpočátku to byla Rada deseti, která byla v činnosti od 12. ledna do 24. března 1919, po té byla zredukována na Radu čtyř, ve které byli zastoupeni delegáti Velké Británie, USA, Francie a Itálie. Střídavě se jí účastnil i delegát Japonska, vždy po dobu nepřítomnosti delegáta italského. Od 24. dubna do 5. května 1919 to pak byla již jen Rada tří. Ministři zahraničních věcí, kteří po reorganizaci konference odešli z původní Rady deseti a nezasedali v Radě čtyř, utvořili orgán, který nesl název Rada pěti. Tento vytvořený sbor se zabýval menšími problémy, které bylo potřeba naléhavě řešit a ulehčoval tak práci Radě čtyř. Při rozhodování muselo být dosaženo vždy jednotného hlasování, nestačila pouhá většina hlasů. Rozhodujícím činitelem ovšem byla na mírové konferenci Nejvyšší rada ve výše uvedeném složení. Mezinárodnímu právu to sice neodporovalo, ale nebylo to v souladu se zásadou o rovnosti států, kterou

---

¹⁹Tamtéž, s. 181.

požadoval Woodrow Wilson. Jak menší, tak nově vzniklé státy, musely přijmout veškerá rozhodnutí, která Nejvyšší rada navrhla a to bez jakýchkoliv výhrad či odporu. Protože však převážil všeobecný konsensus o potřebě upřednostnění obecných zájmů před partikulárními, byla tato zvolená metoda řízení mírové konference všemi stranami tolerována. S jednotlivými poraženými státy pak byly postupně uzavřeny tzv. Pařížské předměstské smlouvy, každá nesla pojmenování jiného předměstí Paříže, podle toho, ve kterém byla podepsána.²⁰

---

²⁰KLIMEK, Antonín. *Jak se dělal mír roku 1919: Československo na konferenci ve Versailles*. Praha: Melantrich, 1989. 40 s. Slovo k historii; č. 19, s. 12

2. Walter Rathenau a reparace

Reparace nebyly pro mezinárodní právo novinkou, ovšem jejich výše uložená Německu neměla v historii obdobu. Proto s plněním reparací ze strany Německa byla od samého uložení potíž. Jak napsal americký expert Norman H. Davis o řešení této otázky:

*„Některé delegace chtěly Německo zničit, některé chtěly kasírovat reparace a další chtěly oboje. Některé chtěly kasírovat víc, než Německo přislíbilo nebo bylo schopno dodat a další mu chtěly sebrat kompletní kapitál, zničit ho a pak mu prezentovat rozsáhlé reparační požadavky.“²¹ Němci měli podle mínění vítězů odškodnit obyvatelstvo spojeneckých zemí za prožitou válku a utrpení. Dále měli nahradit ztráty, které způsobila německá armáda na zemi, na moři i ve vzduchu a také ještě měli na sebe převzít platbu důchodů penzionovaných vojáků. Nebylo však vůbec jasné, jak a jakou formou by mělo tyto náhrady Německo platit. Jeden z hlavních amerických poradců přes reparace, Bernard Baruch, který sám byl velkým odpůrcem neústupných francouzských požadavků, již tehdy varoval, že *„Německo má zaplatit určité odškodnění, ale zároveň jsou mu odebrány možnosti, aby zaplatilo.“²²**

Ministr zahraničí Walther Rathenau vyvíjel značnou diplomatickou iniciativu vůči Francouzům. V říjnu 1921 vedl rozhovory s Louistem Loucherem o takzvaném ujednání z Wiesbadenu (Wiesbadener Abkommen). Jednalo se o modifikaci reparačního plnění. Německo žádalo, aby byl zvýšen podíl reparací, který bude poskytován ve formě zboží nebo stavebního materiálu a proti tomu budou sníženy finanční reparace, což by bylo pro Německo snesitelnější a hlavně realizovatelnější.²³ Ovšem postoje Francie byly v otázce reparací neoblomné a naděje na jejich zmírnění se tak nenaplnily.

Byl to právě také tento politik, který se v dubnu 1922 setkal a hovořil s delegací ze Sovětského svazu, která směřovala na konferenci v Janově. Sovětský svaz byl po válce prakticky v izolaci, stejně jako Německo, tak i Sovětský svaz tížily požadavky náhrad

---

²¹CRAIG, Gordon Alexander. *Deutsche Geschichte 1866-1945: vom Norddeutschen Bund bis zum Ende des Dritten Reiches*. München: C.H. Beck, [1989], ©1980. 988 s. Beck'sche Reihe; 1306. ISBN 3-406-42106-7, s. 382

²²RUPIEPER, Hermann-Josef, *The Cuno Government and Reparations, 1922-1923, politics and economics*. Boston: Martinus Nijhoff, 1979. ISBN 90-247-2114-8, s. 5

²³RATHENAU Walter, *Cannes und Genua, Vier Reden zum Reparationsproblem*. Verlag, tredition Hamburg, 2007. 79 s. ISBN 978-3-8424-1316-0, s. 19

za zahraniční majetek, který byl zkonfiskován během bolševické říjnové revoluce. Rusové na konferenci jeli s myšlenkou, že výhodnější pro ně budou dvoustranná jednání. Chtěli tedy na konferenci jednat spíše jednotlivě, než se všemi státy dohromady a právě dohoda s Německem, které bylo v podobné pozici jako Sovětský svaz, vypadala nejschůdněji. Dohoda se zdála možná také díky tomu, Sovětský svaz s Německem již omezeně obchodoval. Sám Rathenau byl sice nakloněn více tomu, uzavřít dohodu se západními zeměmi, ale na stranu druhou to byl pragmatik, a když se situace na konferenci nevyvíjela tak, jak si Německo představovalo, byl schopen se vrátit k jednacímu stolu. V Berlíně delegace ještě nenašly společnou řeč a k dohodě nedošlo, ale v průběhu jednání v Janově, kdy jednání byla z pohledu Německa neúspěšná, se dokázal vrátit k jednacímu stolu a uzavřít se Sovětským Ruskem dohodu a ještě navíc se mu podařilo, aby byla pro Německo výhodná.²⁴ Bohužel byl zavražděn pouhé dva měsíce poté, co tuto smlouvu podepsal.

2.1 Londýnská konference a londýnská ultimáta

Podpisem mírové smlouvy se tedy Německo zavázalo k plnění jejích podmínek včetně přímo určených reparací. Ostatně nemělo ani na výběr. Věcné plnění zpočátku nevyvolalo žádné větší obtíže, ovšem u splátek v devizách se objevily velmi záhy překážky. Projevily se jak důsledky války, tak i přechodu na mírové hospodářství, kdy průmyslová výroba roku 1919 poklesla až na pouhých 38 % předválečného stavu a do roku 1923 rostla takovým tempem, že činila pouze necelou polovinu předválečného stavu, respektive 47 %. V důsledku toho tedy významně poklesl podíl Německa na světové průmyslové výrobě ve srovnání s rokem 1913. Dalším problémem poválečného Německa by přetrvávající nedostatek potravin. Deficit státního rozpočtu, který byl stále krytý zvýšením oběživa, přinesl pokles hodnoty marky. Od léta 1922 se pak začal vývoj vymykat běžnému rozsahu poválečné inflace a začal se podobat „hyperinflaci“, kam se promítlo i válečné znehodnocování měny, jak bylo popsáno výše. Pro obyvatele to

---

²⁴DUFEK, Pavel. Rapalská smlouva. *Historický obzor*, 1996, 7 (1/2), s. 24-29.

znamenal, že ceny na vnitřním trhu neustále stoupaly a vývoz nedokázal a ani nemohl tyto problémy kompenzovat, protože byl stále slabý.²⁵

Jednání o reparacích probíhala po skončení mírové konference mezi Spojenci. Konala se tři zasedání Nejvyšší spojenecké rady, v dubnu 1920 v San Remu, v červnu 1920 v Boulogne a červenci 1920 v Bruselu. Následně pak již byly svolány mezinárodní konference, kde se již účastnilo Německo. Tyto konference se věnovaly hlavně plánům, jak by mělo Německo reparace platit. Na Spojenecké konferenci v Boulogne (21. června 1920) byl předložen první plán placení reparací. Podle tohoto návrhu mělo Německo zaplatit 269 miliard zlatých říšských marek a stanovila také dobu, na kterou byly splátky rozloženy. Reparace podle této dohody mělo Německo zaplatit během 42 let.

Po konferenci v Boulogne následovala mezinárodní konference v belgickém Spa (červenec 1920). Ani tady jednání o reparacích příliš nepokročila. Francie stále neústupně trvala na tvrdém přístupu, ke kterému se nakonec přiklonil i umírněnější Lloyd George.²⁶ Také se na této konferenci konečně podařilo dohodnout distribuci reparací. Německé reparace měly být rozděleny v poměru 52 % pro Francii, 22 % pro Británii, 10 % pro Itálii, 8 % pro Belgie, 0,75 % pro Japonsko, 0,75% pro Portugalsko a zbývajících 6,5 % připadlo ostatním státům. Na této konferenci se také velmocí dohodly i na faktickém moratoriu na německé dodávky komodit, protože Němci prohlašovali, že dodávky nedokážou splnit. Problémy s dodávkami uhlí mělo Německo již na jaře tohoto roku. Do problémů se dostalo díky Kappově puči, který ochromil výrobu. Francie pak v reakci na tuto situaci obsadila v dubnu roku 1920 města Frankfurt, Darmstadt, Hamburg a Hanau. Teprve pod hrozbou dalších vojenských sankcí byla nakonec německá delegace nucena podepsat protokol o dodávkách uhlí. Zároveň došlo

---

²⁵ BLAICH, Fritz. *Der Schwarze Freitag. Inflation und Wirtschaftskrise*. München, Dt. Taschenbuch-Verl., 1990, 173 s. ISBN 978-3-4230-4515-5, s. 21, 24-25.

²⁶MORAVCOVÁ, Dagmar, BĚLINA, Pavel a PEČENKA, Marek. *Kapitoly z dějin mezinárodních vztahů 1914-1941*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1994. 133 s. ISBN 80-85241-70-6, s. 69.

velmocemi k rozhodnutí hraničních sporů mezi ČSR a Polskem v oblasti Těšínska a Javoriny.²⁷

Zbývalo se tedy dohodnout na konečné částce reparací. V průběhu let 1920 a 1921 se na konferencích západní velmoci snažili určit konečnou částku plateb i jejich formu (hotovostní nebo komoditní). Francouzi neustále trvali na částce 230 miliard zlatých marek, což nejen Němci, ale i Britové označovali za nerealisticky vysokou částku. Na konferenci Nejvyšší spojenecké rady v Paříži 1921 Francie prezentovala další velmi vysoký návrh reparačních povinností v celkové výši 212 miliard marek, který by byl splatný v ročních splátkách po 12 miliardách. Tyto splátky by ovšem přesahovaly celý tehdejší německý rozpočet prakticky třikrát. Přesto byly tyto obrovské reparační povinnosti na konferenci jen mírně upraveny a německé vládě byl následně předán plán, který počítal s ročními splátkami od 2 do 6 miliard marek, a celková výše reparační sumy byla stanovena na 226 miliard marek. Německá vláda jej z logiky věci následně odmítla a přišla s řádově nižším protinávhrhem 30 miliard marek a s požadavkem dalších ústupků, které ovšem situaci ještě víc vyostřily a vítězné mocnosti je smetly ze stolu.²⁸

Když však Němci přišli se stejnou částkou i na londýnskou konferenci v březnu 1921, Lloyd George, jinak zastánce umírněného kurzu vůči Německu, označil německý návrh za směšný. Jemu i francouzskému premiérovi Briandovi po březnové konferenci došla s Němci trpělivost a v témže měsíci nechali obsadit Porúrská města Düsseldorf, Duisburg a Ruhrort, čímž využili možnost uvalení sankcí, vyplývající z Versailleské smlouvy, na kterou se pak později, při invazi do Porúří, odvolávali i Francouzi. Také převzali pod kontrolu výběr cel v Porýní a zavedli 50 % daň za německé exporty, které si Francie a Británie rozdělili mezi sebou. Cílem těchto kroků bylo přimět Německou

---

²⁷CRAIG, Gordon Alexander. *Deutsche Geschichte 1866-1945: vom Norddeutschen Bund bis zum Ende des Dritten Reiches*. München: C.H. Beck, [1989], ©1980. 988 s. Beck'sche Reihe; 1306. ISBN 3-406-42106-7, s. 383-384

²⁸ LOUCHEUR, Louis. The Essentials of a Reparations Settlement, *Foreign Affairs*, 1923, Vol. 2 Issue 1, 1923, p. 1-9[online] 2016 [cit. 2016-01-16]. Dostupné z: <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/1923-09-15/essentials-reparations-settlement>, s. 2

vládu, aby se přestala vymlouvat a zdržovat jednání, jak to připadalo vítězným státům a začala vážně a konstruktivně jednat.²⁹

Reparační komise nakonec 27. 4. 1921, několik dní před určenou lhůtou, stanovila konečnou výši reparací na 132 miliard zlatých marek, což činilo v té době asi 31 miliard dolarů nebo 6,5 miliardy britských liber. Největší ústupky ve výši určené částky udělala Francie, která následně nejdůrazněji vyžadovala plnění plánu. Po předchozích neúspěšných konferencích o reparačních otázkách, kdy se dohody předkládaly Německu a to je pouze odmítalo, Spojenci oznámili 5. května 1921 plán reparačních plateb ve formě ultimáta (tzv. londýnské ultimátum). Německé vládě byla oznámena konečná suma reparací v předválečných markách, tedy v kurzu 4,2 marky za 1 americký dolar, přičemž marka v té době opět klesla k dolaru o 392 %. Spolu s konečnou sumou byl oznámen i plán budoucích plateb. Německá vláda měla šest dní na podepsání tohoto ultimáta. V případě nepodepsání bylo Německu pohroženo okupací Porúří. Takto navržený plán byl sice zatím nejmírnější, celková suma však byla tak vysoká, že byla prakticky nesplnitelná. Plán také neměl pevně stanovenou formu provedení.³⁰

Pouze 50 miliard se mělo uhradit v první instanci emitováním takzvaných A a B bondů. Zbylá splátka 82 miliard emitovaných skrze C bondy byla odložena na neurčito. Už to samo o sobě podkovovalo německou úvěrovou kredibilitu a tedy možnost půjčit si na placení reparací.³¹

Zároveň byl založen garanční výbor, který měl pravomoc upravovat platby reparací podle potřeby. Ozývaly se však hlasy, že nebude svou práci dělat účinně, protože nemá dostatečný prostor pro rozhodování ani vliv na německou vládu. Německo sice proti tomuto plánu protestovalo a označovalo ho za nespravedlivý a neúměrně přísný. Dokonce tehdejší německý kancléř Konstantin Fehrenbach raději rezignoval, aby nemusel plán přijmout. Hrozba, že by vítězné státy šly cestou okupace Porúří,

---

²⁹MORAVCOVÁ, Dagmar. Hospodářské a politické aspekty německých reparací 1918-1932. In: *Acta Oeconomica Pragensia*, 2005, roč. 3, s. 48-68. ISSN 0572-3043, s. 56-57.

³⁰tamtéž, s. 58

³¹MORAVCOVÁ, Dagmar. *Výmarská republika: problémy demokracie v Německu 1918-1932*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2006. 273 s. ISBN 80-246-1176-7, s. 47-55

přesvědčilo nového německého kancléře Josepha Wirtha, aby připravený plán nakonec 11. 5. 1921 přijal.

Celková reparační zátěž byla neudržitelná. Za rok 1920 tvořily reparační platby prakticky 20 % výdajů státního rozpočtu, v roce 1921 činily až 42 % a v roce 1922 opět klesly na 29 %. Ovšem stále nastolovaná otázka reparací měla v té době zásadní vliv na neustálé znehodnocování marky. Londýnské ultimátum se týkalo také plnění demilitarizačních ustanovení mírové smlouvy.³²

Špatnou ekonomickou situaci se snažili vyřešit na francouzské i německé straně hlavně představitelé podnikatelské sféry. Jednání mezi oběma stranami se postupně stávala intenzivnější a v okamžiku, kdy začala přinášet první výsledky v podobě smlouvy o vytváření společných francouzsko-německých společností, se zalekla Británie a v obavách, aby se nakonec nevytvořil blok Francie a Německa, což z politických důvodů bylo sice nepravděpodobné, ale raději přišla prostřednictvím britského ministerského předsedy Davida Lloyda George, s návrhem na rekonstrukci Evropy, který by zahrnoval jak Německo, tak i odsunutý Sovětský svaz.

2.2 Konference v Cannes

Kontinentální Evropa nebyla stále v důsledku války v dobré kondici a potřebovala, aby se již evropské hospodářství opět zvedlo a plnilo svoji úlohu. Podle Lloyda George ovšem nešlo tento problém vyřešit, aniž by se toho účastnilo jak Německo, tak i Rusko. Velkým problémem byl postoj Francie, která zastávala jiný názor. Francouzský premiér nebyl proti konání hospodářské konference, ale pokud by se uskutečnila, měly na ní být již vyřešeny otázky reparací a také měla být uzavřena britsko-francouzská spojenecká smlouva, která měla nahradit neplatnou alianci s USA. Na konci roku 1921 se sešel Briand s Lloydem Georgem a opět byly předmětem jednání otázky reparací, na kterých se stále nebyli schopni shodnout. Československý vyslanec v Paříži Štefan Osuský k tomu napsal: „*Anglie vidí v Německu klienta, kterého je třeba pěstovat a Francie vidí*

---

³²MORAVCOVÁ, Dagmar. Hospodářské a politické aspekty německých reparací 1918-1932. In: *Acta Oeconomica Pragensia*, 2005, roč. 3, s. 48-68. ISSN 0572-3043, s. 58

v Německu dlužníka, kterého je třeba donutit, aby platil.“³³ Později však Briand tyto požadavky stáhnul a svolil ke konání konference v Cannes bez dalších podmínek. Jeho ústupek ovšem byl dovnitř Francie považován za slabost a výrazně to poškodilo jeho postavení na domácí politické scéně.³⁴

Ekonomicko-hospodářská situace Německa, která ovlivňovala jak zahraniční politiku, tak politiku plnění, se zhoršovala. Již před konferencí v Janově Německo hlásilo platební neschopnost a s tím související plnění reparačních požadavků. Konference v Cannes začala 4. února 1922 a na programu měla tři hlavní témata. Prvním byly reparace, dále hospodářská obnova Evropy a aliance mezi Velkou Británií a Francií. Německu bylo pro rok 1922 umožněno zaplatit pouze část předpokládaných reparací v hotovosti a Velká Británie se zřekla svého podílu na reparacích ve prospěch Francie. Ale ani tato dohoda ještě neznamenal konec otázky reparací: „*Reparační problém nebyl v Cannes úplně rozřešen, poněvadž Lloyd George svedl jej na pole čistě politické svým senzačním návrhem na svolání konference hospodářské a svým garančním paktem anglofrancouzským.*“³⁵

Velmi důležitým bodem, u kterého došlo k dohodě na konferenci v Cannes, byly podmínky pro sblížení západních mocností s bolševickým Ruskem. Patřilo mezi ně uznání dluhů vytvořených za cara, vytvoření právního základu pro ochranu zahraničních investorů a jejich majetku a zákaz propagandy namířené proti stávajícímu státnímu zřízení.³⁶

Úlevy v platbách, které byly pro Německo vyjednané na konferenci v Cannes, situaci příliš nezlepšily. Již v červenci 1922 Němci požádali o odložení plateb až do konce roku 1924. Reakce Spojenců na tuto žádost byla předvídatelná. Britové opět představovali vstřícnější stranu, ochotnou k jednání a Francouzi stále drželi své pozice. Pokud by o

---

³³ AMZV, PZ Paříž 1922, č. 22

³⁴ AMZV, PZ Paříž 1922, č. 22

³⁵ AMZV, PZ Řím 1922, č. 9

³⁶ BAKIĆ, Dragan. Great Britain, Little Entente and the Genoa Conference of 1922[online] 3/2011 [cit. 2016-01-16]. Dostupné z: http://www.academia.edu/4090814/Great_Britain_the_Little_Entente_and_the_Genoa_Conference_of_1922, s. 110-111

úlevě pro Německo vůbec začali uvažovat, mělo Německo poskytnout „produktivní zástavy“³⁷.

2.3 Konference v Janově a Rapallu

Britská i Francouzská vláda se výrazně lišily nejen v postoji vůči poraženému Německu, ale i co se týče přístupu k sovětskému Rusku. To se výrazně projevilo právě na konferenci v Janově. Britové prosazovali jak vstřícnější postoj vůči Německu, tak i k ukončení blokády sovětského režimu.

Konference v Cannes rozhodovala pouze politická témata, mezi které lze řadit i rozhovory o reparacích. Ovšem Německo v létě 1921 splatilo svoji první miliardu a „v lednu 1922 už bylo Německo pozváno Spojenci (zejména Lloydem Georgem) na světovou hospodářskou konferenci do Janova.“³⁸ Konference probíhala od 10. dubna 1922 v italském Janově a hostila 29 zemí. Hlavním tématem byla hospodářská stabilita Evropy, ale Francie si vymínila, že se nebudou otevírat otázky reparací a odzbrojení. Předsedou konference se stal italský premiér Luigi Facta. Německo na konferenci reprezentoval říšský kancléř Wirth spolu s ministrem zahraničí Rathenauem. Rusko zastupoval Čičerin a Rakowsky. Pokud jde o Spojené státy, tak ty nejprve s účastí na konferenci souhlasily, ale s blížícím se termínem konání se více a více ukazovalo, že místo ekonomických témat, budou dominovat opět témata politická. USA kritizovaly, že evropské státy místo, aby zlepšovaly svoje hospodářství, mají tendenci spíše zbrojit. Proto bylo rozhodnuto, že účast na této konferenci je zbytečná.³⁹

Pro Lloyd George měla být tato konference setkáním „sobě rovných“. V souvislosti s tím šlo hlavně o Německo, kdy na něj již nemělo být pohlíženo jako na nepřítele. Země díky Versailleské smlouvě musela odzbrojit a armádu udržovat na minimu a také režim se změnil. Výmarská republika byla demokratickým státem. Bohužel, Francie se

---

³⁷MORAVCOVÁ, Dagmar. *Výmarská republika: problémy demokracie v Německu 1918-1932*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2006. 273 s. ISBN 80-246-1176-7, s. 79.

³⁸ tamtéž, s. 58

³⁹WHITE, Stephen. *The Origins of Detente. The Genoa Conference and Soviet-Western Relations, 1921-1922*. Cambridge University Press, 2002. 272 p. ISBN 978-0521526173, s.74-75

nechtěla vzdát svého postoje a ještě před samotným konáním konference deklarovala, že bude nadále trvat na přesném dodržování všech závazků plynoucích z Versailleské mírové smlouvy a nehodlá činit žádné ústupky ohledně německých reparací. Stejný postoj zaujala k Sovětskému svazu, kdy také požadovala bezvýhradné uznání všech dluhů současnou ruskou vládou. Otázka německých reparací tak byla z programu jednání vyňata a klíčovým tématem se staly ruské dluhy. „Už 11. dubna prezentoval Lloyd George na zasedání prvního výboru britské memorandum hospodářských znalců, ve kterém se mluvilo i o právu Ruska na reparace podle čl. 116 versailleské smlouvy – memorandum nebylo závazné, ale bylo základem jednání s Ruskem.“⁴⁰

Sovětská delegace se na cestě do Janova zastavila ještě v Berlíně a během několika dní byla vypracována bilaterální smlouva mezi oběma zeměmi. Blíže pak byla dojednána na schůzce o vzájemné obchodní dohodě v lázeňském městě Rapallo. Jednání se vedlo 16. dubna v hotelu Palazzo Imperiale a ze strany Sovětského svazu byla Německu nabídnuta doložka nejvyšších výhod. Rathenau měl představu, že uzavře dohodu se západními státy, ale jak se konference vyvíjela, bylo zřejmé, že to nebude možné. Jako pragmatik tak raději přistoupil na dohodu se Sovětským svazem, navíc ten byl ještě ochoten pro tuto smlouvu učinit další ústupky.⁴¹

Konference tedy skončila 19. května aniž by se vyřešila ruská otázka. Vlastně jejím výsledkem byla pouze dohoda mezi Ruskem a Německem, která se udála bez Francie či Velké Británie a znamenala prolomení izolace Ruska, což sice bylo i cílem Velké Británie, ale sám Lloyd George byl vzniklou situací mírně šokován.⁴²

Odpověď spojenců na konferenci v Janově byla jasná. Ačkoliv smlouva z Rapalla byla ve svém základu obranného charakteru, britský ministr zahraničních věcí ji označil jako velkou urážku ze strany Německa vůči vítězným mocnostem.⁴³ Poincaré byl šokován a vnímal Rapallo jako tajnou vojenskou alianci, která ohrožovala bezpečnost Francie.

---

⁴⁰MORAVCOVÁ, Dagmar. *Výmarská republika: problémy demokracie v Německu 1918-1932*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2006. 273 s. ISBN 80-246-1176-7, s. 70.

⁴¹MORAVCOVÁ, Dagmar. *Výmarská republika: problémy demokracie v Německu 1918-1932*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2006. 273 s. ISBN 80-246-1176-7, s. 71.

⁴²GILBERT, Martin. *The Roots of Appeasement*. Weidenfeld and Nicolson, London 1966. ISBN 978-0452250246, s.84 a 85

⁴³CESAR, Jaroslav. *Britská říše v období imperialismu: 1870-1945*. 1. vyd. Praha: Academia, 1970. 326 s, s. 218

Tomu odpovídalo i následné jednání nejen francouzských politiků, ale i vojenských představitelů, kteří přišli s plány na okupaci Porúří.

3. Rúrská krize

Koncem roku 1922 již muselo být členům vedení Říšské banky jasné, že marku nebude možné stabilizovat prostřednictvím obchodování na devizových trzích, protože všechna dosavadní monetární opatření nedosahovala potřebného efektu. Celá Výmarská republika se během roku 1922 propadala do hluboké deprese. Průmyslu se nedostávaly výrobní kapacity, aby byl schopen dodržovat závazky, které mělo Německo vůči vítězným státům. To tak přestalo plnit pravidelné dodávky naturálních reparací. Bylo zřejmé, že nejhůře bude reagovat na tuto situaci Francie, která po ukončení války chtěla z Německa udělat bezvýznamnou zemi prostřednictvím rozdrobení celé země na jednotlivé státečky jako odplatu náhrad za válku, čímž by se Francie stala jedinou velmocí na kontinentu. Neplněné reparační platby, které ve své podstatě znamenaly závažné porušení mírových podmínek, poskytly Francii vlastně dobrou záminku k nějaké akci.

Německý kancléř Wilhelm Cuno, se sice pokusil dosáhnout dočasného snížení a odkladu reparací, když zaslal dopis s opodstatněnými návrhy na prosincové londýnské zasedání spojenecké Reparační komise. Britové se k tomuto požadavku stavěli vstřícně a navrhovali dočasné moratorium, ovšem francouzská strana, která našla podporu u italských a belgických delegátů, byla zásadně proti. Vystoupila proti britskému návrhu a zamítla jej, protože z této situace chtěla vytěžit maximum a konečně uspokojit svůj zájem a získat tak okupační správu nad průmyslově vyspělým Porúřím.⁴⁴

Porúří bylo nejdůležitějším průmyslovým regionem v Německu a jedním z nejvýznamnějších na světě. Základnou zdejšího průmyslu byly obrovská ložiska uhlí a koks, která se stala pro Německo ještě významnější než dříve, protože rozhodnutím z Versailles přišlo o velkou uhelnou pánev v horním Slezsku, která připadla Polsku. Uhelny revír v Porúří byl součástí v té době nejvýznamnější průmyslové oblasti na evropském kontinentu. Byl rozložen po obou březích řeky Rýn a zasahoval až do zemí dnešního Beneluxu. Patřilo sem i Lotrinsko, kde se nacházela ložiska železné rudy.

---

⁴⁴MORAVCOVÁ, Dagmar. *Výmarská republika: problémy demokracie v Německu 1918-1932*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2006. 273 s. ISBN 80-246-1176-7, s. 80

Porúrské uhlí a koks byl zdrojem paliva pro lotrinské ocelárny, proto byla tato oblast pro Německo životně důležitá a proto se také Francie snažila získat nad tímto územím kontrolu, ať ekonomickou či politickou.

Sama Francie se totiž v průběhu roku 1922 musela potýkat se značnými ekonomickými těžkostmi, které se projevovaly ve sféře veřejných financí. Hledala tedy cestu, jak nepříznivý vývoj zvrátit. Řešení v podobě využití nedodržení reparačních dodávek Německem bylo po ruce a potenciálně by jejich využitím mohla Francie dosáhnout toho, co chtěla od konce války. Získat faktickou hegemonii na kontinentě. Nedodržením materiálních reparací ze strany Německa, došlo k porušení povinnosti stanovené ve Versailleské mírové smlouvě. Francie ve spolupráci s Belgií se tedy rozhodla využít možnosti obsadit toto území, aby byl zajištěn transfer surovin, uhlí a dřeva, jak bylo určeno ve smlouvě. Tento svůj čin dávala do souvislostí s Londýnským ultimátem, ale samo slovo okupace nebylo použito. Oficiálně, mělo jít pouze o delegování komise, která by na plnění dohlížela, ale ve skutečnosti se konání obou států spíše podobalo okupaci. Dne 11. ledna 1923 totiž vstoupilo do Porúří jako „doprovod“ zmiňované komise pět francouzských divizí spolu s belgickými vojáky.⁴⁵

Invazní vpád vyvolal v obyvatelích celého Německa, nejen Porúří, veliký odpor a byl považován za jednostranný akt agrese francouzské republiky. Německá politická elita tento akt oficiálně a důrazně odsoudila. Vláda v této situaci viděla přímé porušení mezinárodního práva a reagovala vyhlášením „pasivní rezistence“. Zavázala se finančně podporovat v okupovaném teritoriu každého, kdo odmítne nastoupit do práce a plnit pokyny okupační správy. Ať byla mezinárodní situace jakkoliv vážná, německá vláda v ní viděla příležitost k dlouhodobějšímu pozdržení platby reparací.⁴⁶

Protože k tomuto opatření potřebovala vláda velké množství peněz, řešila to tím, že emitovala nové peníze. Ovšem ani poměrně vysoké vyplácené dávky plně nepokrývaly běžné příjmy obyvatel Porúří. Částečně tedy sami obyvatelé Porúří nesli dobrovolně finanční břemeno, které představoval prováděný pasivní odpor. Tato sociální politika

---

⁴⁵MORAVCOVÁ, Dagmar. *Výmarská republika: problémy demokracie v Německu 1918-1932*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2006. 273 s. ISBN 80-246-1176-7, s.81

⁴⁶ FINCH, George A. The Dawes Report on German Reparation Payments. *The American Journal of International Law*. Jul., 1924, vol. 18, no. 3, s. 423.

německého vládního kabinetu měla ovšem za následek prudkou akceleraci probíhající inflace.⁴⁷

Pro okupační stranu to pak byla hospodářská katastrofa, která nepřímo přivedla i pád vlády. Francie byla zaskočená neochotou německého obyvatelstva pracovat a zastavenou výrobu musela obnovit a financovat vlastními silami. Ovšem nemělo to kýžený efekt a produkce poklesla na necelou polovinu. Tato akce musela být také hájena před veřejností, která díky vlastním ekonomickým problémům neměla pro tento čin pochopení, zvláště když okupace nepřinášela očekávané zisky a frank i díky okupaci oslabil. To nahrávalo parlamentní opozici, která zdůrazňovala mrhání státními prostředky na akci, která nemůže mít opravdového vítěze. Tak jak se situace vyvinula, nedávala prostor pro samovolnou stabilizaci a byl potřeba vnější diplomatický zásah. Opět to byli Britové, kteří přišli s pokusem o nápravu vztahů. Návrhem bylo, že dojde k revizi reparačních plateb, ale podmínkou bylo ukončení pasivní rezistence a na straně druhé odchod Francouzů. Obě strany akceptovaly pořadí kroků, dávaly přednost smířčímu řešení. Cuno, kterého povzbuzovala loajalita rúrských Němců, vyjádřil odhodlání udržet pasivní rezistenci až do jara 1924, ačkoliv se k tomu odmítavě stavěli nejen opoziční politici, ale také ekonomičtí poradci. Ovšem, když se začala prudce zhoršovat hospodářská situace a krize měny měla za následek řadu protestních akcí, které vyústily v generální stávkou (10. srpna 1923), vláda padla a nová vláda v čele s Gustavem Stresemannem byla připravena na smířlivější řešení rúrské krize.⁴⁸

Dne 26. září 1923 tak se souhlasem celého kabinetu oficiálně vyhlásil ukončení politiky pasivní rezistence. Přineslo to kritiku z řad nacionalistů, kteří v něm viděli zrádce národních zájmů a vyzývali k separatismu jednotlivých spolkových zemí. S tímto prohlášením ale otevřel cestu k nápravě veškerých škod způsobených předchozí Cunovou vládou. Obnovil diplomatické vztahy se sousední Francií a také se mu podařilo nakonec vyjednat řadu zvýhodnění v reparačních otázkách.⁴⁹

---

⁴⁷RUPIEPER, Hermann-Josef, *The Cuno Government and Reparations, 1922-1923, politics and economics*. Boston: Martinus Nijhoff, 1979. ISBN 90-247-2114-8, s. 107.

⁴⁸MORAVCOVÁ, Dagmar. *Výmarská republika: Problémy demokracie v Německu 1918-1932*. Praha 2006, s. 83.

⁴⁹ Tamtéž, s. 84

4. Dawesův plán a Locarno

Politika vítězů z hlediska předepsaných reparací Německu se prakticky ocitla ve slepé uličce, zvláště zásluhou dlouhotrvající neústupnosti Francie, která převážně vycházela z historických reminiscencí. Británie sama sice měla pro neústupný postoj Francie pochopení, ale pouze po určitý čas.⁵⁰ Bylo ovšem stále jasnější, že Německo nedokáže plnit takto nastavené reparace. Proto došlo v roce 1924 k přehodnocení ekonomické situace Německa. Byla vypracována nová dohoda, která připravila pro Německo nový plán hrazení reparací. Tento plán je znám jako Dawesův plán a pro Německo z něho vyplývalo, že v roce 1924 splatí miliardu zlatých marek a tato částka se bude postupně navyšovat až do částky 2,5 miliónu zlatých marek v roce 1929. Dále mělo být německé hospodářství pod mezinárodní kontrolou, ale nebylo to myšleno jako protektorát. Díky této kontrole mělo Německo posílit své pozice ekonomické tak i politické, ale hlavně mu toto ustanovení mělo umožnit čerpat půjčky.

Když Londýnská konference v srpnu 1924 dočasně vyřešila otázku reparací, stala se hlavním problémem evropské diplomacie otázka chybějícího bezpečnostního systému. Ten měl jednak splnit francouzské přání po bezpečnostních zárukách, které by upokojily obavy z Německa, a na straně druhé měl poskytnout Německu jeho prostřednictvím výraznější zapojení do evropské politiky. Na problematických francouzsko-německých vztazích a na jejich vyřešení byla tedy závislá budoucí bezpečnost Evropy nejen politická, ale také ekonomická. Otázkou však bylo, na jakém základě by měl takový systém fungovat.⁵¹

Z pohledu americko-britské diplomacie bylo období po Londýnské konferenci až do ledna roku 1925 obdobím pokusu o vyřešení bezpečnostní otázky prostřednictvím Společnosti národů. Tento pokus vzal za své zároveň s neúspěchem Ženevského protokolu. Ženevský protokol byl přijat Společností národů 2. října 1924. Měl zajistit mírové řešení konfliktů mezi jejími členy. Měl velkou podporu britského ministerského

---

⁵⁰O'RIORDAN, Elspeth. *British Policy and the Ruhr Crisis 1922-24*, Diplomacy & Statecraft; Vol. 15 Issue 2, 2004, p. 221-251

⁵¹COHRS Patrick. O. *The unfinished peace after World War I, America, Britain and the stabilisation of Europe 1919- 1932*, Cambridge University Press, 2008. 708 p. ISBN 978-0521723435, s. 185

předsedy Ramsayho MacDonalda, který právě ve společnosti národů spatřoval pilíř budoucího systému.⁵² Nicméně Ženevský protokol se nakonec neujal.

Mírové poválečné uspořádání pak tedy měla vyřešit konference konaná roku 1925 v Locarnu. Ve své době byla považována za obrovský úspěch, o čemž svědčí i to, že za ní byla udělena Nobelova cena míru. Ukončilo ji podepsání tzv. Rýnského garančního paktu. Jeho signatáři byly Německo, Francie a Belgie spolu s Velkou Británií a Itálií jakožto garanty. Také došlo k podpisu arbitrážních smluv mezi Německem a Polskem a Německem a Československem. Součástí locarnských dohod byly také smlouvy mezi Francií a Československem a Francií a Polskem. Německo se formálně znovu stalo evropskou velmocí. Příštího roku vstoupilo do Společnosti národů a byla vyřešena otázka německých hranic, ovšem jen západních.

4.1 Dawesův plán

Pro Německo bylo v této situaci klíčové řešení ekonomické situace. Komise ekonomických expertů, která měla zpracovat podklady pro přehodnocení výše reparací, byla podřízena Reparační komisi. Francie opět zastávala tvrdou linii a Británie naopak měla snahy Německu ulevit, paradoxně právě díky proběhlé rúrské krizi. Británie, totiž začala vidět Francii v jiném světle a považovala chování Francie za nezodpovědné, až „šikanózní“ a v Německu začala vidět oběť, která má trpět za historické křivdy.

Prostředníkem v této situaci se staly Spojené státy, které se vrátily do mezinárodní politiky a pak v tomto jednání hrály roli jakéhosi moderátora. Expertní komise byla rozdělena na dva výbory. První vedl americký bankéř Charles Dawes a působil v něm také průmyslník Owen Young. Druhý výbor vedl bývalý kancléř pokladu Reginald McKenna. Jeho výbor zjišťoval množství kapitálu, který se přesunul z Německa do ciziny a otázku jeho repatriace. První výbor pak začal koncem ledna 1924 šetřit ekonomický stav Německa. Přesněji jeho schopnost splácet reparace v intencích versailleského míru. Kancléř Stresemann v té době přesvědčoval každého, ale

---

⁵² STONE, Glyn; SHARP Alan. *Anglo-French Relations in Twentieth Century: Rivalry and Cooperation*. Routledge, London 2000. 368 p. ISBN 978-0415172929, s. 131

především vedoucí osobnosti německého průmyslu, kteří se měli setkat touto komisí, aby zastávali jednotný názor, který zastával on i jeho vláda. Znamenalo to především požadavek navrácení kontroly nad Porúřím Německu a podporu při žádosti o mezinárodní půjčku. Expertní komise předložila výsledky svého šetření Reparační komisi 9. dubna. Hlavní myšlenkou, kterou zpráva obsahovala, bylo, že reparace je nutno odpolitizovat. Tedy, aby o jejich výši a formě rozhodovaly ekonomické faktory, nikoliv jako doposud politické. Návrh samotný pak celkovou výši ani délku plateb nijak nestanovoval. Doporučeno ale bylo, aby se roční splátky zvyšovaly na základě výkonnosti německého hospodářství a dále návrh obsahoval doporučení, z čeho se mají reparace platit.⁵³

„Zpráva Dawesova výboru záměrně zmiňovala, že navržené řešení není definitivní, ale zdůraznila, že v něm jde o obnovení důvěry na dostatečnou dobu, aby mohlo dojít k celkovému a definitivnímu řešení reparací. Plán upravoval pouze výši ročních splátek, která stoupala v souvislosti se zvyšováním výkonnosti německého hospodářství („indexu prosperity“) a stanovoval, z čeho se mají čerpat a jak mají být platby zajištěny.“⁵⁴

První rok měla splátka činit 1 miliardu marek. Až pátým rokem měla činit celková výše 2,5 miliardy, čímž by se dostala na úroveň dohod z Londýna 1921. Polovina sumy pak měla být hrazena z rozpočtu, zbytek z výnosu průmyslu a železnice. Další část návrhu představovala půjčka 800 milionů zlatých marek a vázala se na pronikání dalšího kapitálu a technologií do německých firem. Kontrolu nad plněním měla mít zahraniční komise, což mělo vlastně zaručit spojencům, že Německo bude schopno reparace platit i v budoucnu.

Na německé vládě tudíž byla pouze zodpovědnost shromáždit požadovanou sumu. Další kroky, již byly na reparačním agentovi, což byl nově ustanovený orgán, který měl za úkol převést německé marky na devizy, a to tak, aby nebyla ohrožena stabilita německé

---

⁵³MORAVCOVÁ, Dagmar. *Výmarská republika: problémy demokracie v Německu 1918-1932*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2006. 273 s. ISBN 80-246-1176-7, s. 100.

⁵⁴MORAVCOVÁ, Dagmar. *Výmarská republika: problémy demokracie v Německu 1918-1932*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2006. 273 s. ISBN 80-246-1176-7, s.99-100

marky. Reparační agent působil v Berlíně a do této funkce byl jmenován Američan Parker Gilbert. Gilbertovými úkoly bylo dohlížet na celý proces plnění plánu⁵⁵

Projednáním a případným odsouhlasením návrhů podaných Dawesovou komisí expertů se pak zabývala konference uspořádaná v Londýně. V druhé polovině července se v Londýně sešli nejprve Spojenci. Vzhledem ke změnám vlád ve Francii a Velké Británii mohlo Německo čekat lepší podmínky než doposud. Premiéři Edouard Herriot (radikální socialisté) a Ramsey MacDonald (labouristé) patřili k levici a oba měli zájem na urovnání vzájemných sporů, které vznikly díky okupaci Porúří. Začátkem srpna bylo přizváno i Německo, jehož delegaci oficiálně vedl kancléř Marx. Nejvýznamnější střety se odehrávaly opět mezi dvojicí Herriot – Stresemann (Francie, Německo). Největší sporný bod představovala otázka odchodu okupačních vojsk. Obě strany tvrdily, že došly až na svá maxima a dál ustoupit již nemohou.⁵⁶ Mírně však nakonec ustoupil Herriot, když oznámil jako vstřícný krok vyklizení Essenu, Düsseldorfu a Duisburgu. Konference pak přijala a odsouhlasila závěry expertní komise a Německo akceptovalo návrh na roční stahování jednotek po etapách. Vyklizování Porúří skončilo až v srpnu 1925.

4.2 Locarnská konference a její účinky

Přestože byla politická situace v Německu značně napjatá a v samotném roce 1924 se dvakrát konaly volby do říšského sněmu, díky přijetí Dawesova plánu se Německo dostalo z nejhorší krize, klesla nezaměstnanost a mohla být zavedena nová říšská marka. Díky předchozím ujednáním došlo ze strany Francie směrem k Německu k pragmatičtějšímu vystupování a také ke zklidnění, ovšem Francie neustále trvala na bezpečnostních zárukách, které jí mělo Německo poskytnout. Další významným krokem se stala konference v Locarnu, která se uskutečnila na návrh samotného

---

⁵⁵ MORAVCOVÁ, Dagmar. *Výmarská republika: problémy demokracie v Německu 1918-1932*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2006. 273 s. ISBN 80-246-1176-7, s.101

⁵⁶ GRATHWOL, Robert, P. *Stresemann and the DNVP: Reconciliation or revenge in German foreign policy 1924 – 1928*. Lawrence: The Regents press of Kansas, 1980. 302 p. ISBN 978-0700601998, s. 44

Stressemanna. Německo v té době mělo posílenou svoji mezinárodní pozici následkem rúrské krize a také díky přijetí Dawesova plánu.⁵⁷

Tato konference měla předložit a najít řešení na zásadní řešení bezpečnostní otázky. Zaručit hlavně nedůvěřivé Francii její hranice. Konference se konala od 5. do 16. října v Locarnu, za účasti Velké Británie, Francie, Itálie, Belgie, Německa a částečně také Polska a Československa. Ministr zahraničí Francie Briand, se sice pokoušel prosadit rozšíření garancí i na východní hranice Německa, ale nakonec přijal nabídku, kterou formuloval Stresemann a která znamenala garance jak francouzských, tak belgických hranic. Ministři zahraničí Československa a Polska nebyli připuštěni k jednáním a nemohli tak ovlivnit znění dohody. Německo samo pouze ústně slíbilo, že východní hranice neporuší.⁵⁸ Sama konference, byla považována za úspěch, ale její kritici namítali, že dovolila právní absenci záruk východních hranic.

Diplomatické snahy Německa byly tedy korunovány úspěchem. Takzvaným, Rýnským garančním paktem se Německo Francii a Belgii smluvně zavázalo, že budou stanoveny neměnné a smluvně garantované teritoriální hranice, ovšem tuto dohodu si bylo možno vykládat i tak, že je možné otevřít otázku východních hranic. Tento krok zaručoval Francii a Belgii garanci trvalé bezpečnosti. Cílená snaha ministra zahraničí Stresemanna o navázání dobrých diplomatických vztahů s Francií zaručila Německu postupný návrat na výsluní mezinárodní politiky se statusem rovnoprávného partnera ostatních mocností. Především díky jeho diplomatickým úspěchům získalo Německo v roce 1926 pak také členství ve Společnosti národů. Stále však nešlo hovořit o mezinárodní rovnoprávnosti Německa.⁵⁹

V samotné Evropě zavládlo po podepsání smlouvy pozitivní myšlení. Mnohá další diplomatická jednání podnítila vznik iniciativ navrhujiících užší propojení států, nových smluv o přátelství a objevily se i pokusy o uspořádání plošné odzbrojovací konference.

---

⁵⁷ PEČENKA, Marek a kol. *Encyklopedie moderní historie*. 2. vyd. Praha: Libri, 1998. 631 s. ISBN 80-85983-46-X, s. 263

⁵⁸ WANDY CZ, Piotr S. *France and Her Eastern Allies 1919-1925: French-Czechoslovak-Polish Relations from the Paris Peace Conference to Locarno*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1962. XI, 454 s., s. 360

⁵⁹ GILBERT, Martin. *The Roots of Appeasement*. Weidenfeld and Nicolson, London 1966. ISBN 978-0452250246, s.119

Hrozba extremismu dočasně pominula a v Evropě nepanovalo takřka žádné napětí. Je však také pravdou, že většina z těchto plánů ztroskotala, protože jejich formulace byly spíše neurčité a často ani závazné. Tato idylka neměla dlouhého trvání. Ukončil ji krach na newyorské burze a následná celosvětová krize.

5. Youngův plán a hospodářská krize

Po hyperinflačním období, které v Německu probíhalo v době Stresemannovy éry, se hospodářství relativně stabilizovalo. Díky úvěrům, které poskytovalo hlavně zámoří, tedy USA, se Německu začalo také lépe dařit a ve velkém se začalo investovat. Německý průmysl byl lukrativní záležitostí a z kapes investorů proudilo značné množství finančních prostředků. Avšak i tyto „zlaté časy“ měly svá rizika. *Hospodářský rozkvět však vedl k nadměrným investicím a nákupům akcií. Když v říjnu 1929 vyšel najevo celkový rozsah nadprodukce a mnoho akcií začalo být prodáváno, kursy rapidně klesly. Důsledkem byl krach na burze, tzv. „černý pátek“, 25. října 1929. Následující prudký pokles krátkodobých amerických úvěrů, na nichž především spočívala hospodářská obnova, vedl v Evropě, a zvláště pak v Německu ke katastrofě.*⁶⁰ Úspěšnost Německa v jeho obnově závisela právě na krátkodobých amerických investicích a po krachu na newyorské burze se ukázalo, že je na nich Německo životně závislé, protože jakmile došlo k omezení právě těchto investic, kolaps německé ekonomiky na sebe nenechal dlouho čekat. Podniky opět začaly krachovat, nezaměstnanost narůstala geometrickou řadou a do Německa se vrátila bída prvních poválečných let.

Německo tuto celosvětovou krizi prožívalo podstatně hůře než okolní státy. Německo, které bylo před válkou císařstvím, se po válce vydalo cestou budování demokratické republiky. Situace v mladé republice nebyla snadná. Od konce války mělo Německo prakticky permanentně problémy s nestabilitou svých vlád. Došlo dokonce několikrát k pokusům o puč. V situaci nastupující hospodářské krize byla tedy opět jako první z celé události obviněna vláda a následně samozřejmě také versailleská smlouva.

Ukázalo se, že Dawesův plán, který měl ulehčit Německu a umožnit splácet reparace, potřebuje další úpravy. Proto byla vytvořena nová koncepce, takzvaný Youngův plán.

---

⁶⁰MÜLLER, Helmut M., KRIEGER, Karl-Friedrich a VOLLRATH, Hanna. *Dějiny Německa*. 2., dopl. vyd. [i.e. 3. vyd.]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2004, ©1995. 609 s. ISBN 80-7106-712-1, s. 255-256

Plán byl přijat 1. ledna 1930 a s definitivní platností stanovil konečnou výši reparací a dobu, po kterou měly být reparace spláceny. Youngův plán sice Německu značně ulehčil, ale rozhodně nepočítal s tak masivním zásahem krize. Postupující krize a finanční problémy donutily Německo požádat o odklad splátek a dosáhlo ročního moratoria na veškeré mezivládní zadlužení. „*V průběhu roku se však rozvinula finanční krize a Německu byla půjčena suma 420 miliónů marek na sanaci bankovního systému. Za takových okolností byla zřejmá německá neschopnost dostát závazkům a na jeho žádost byl sestaven zvláštní výbor, jenž měl posoudit možnosti splacení dalších reparací. Výbor předložil v prosinci 1931 zprávu, ze které jasně plynulo, že Německo nebude moci obnovit placení reparací ani po uplynutí moratoria. Komise proto doporučila škrtnout jak reparace, tak válečné dluhy.*“⁶¹

Doporučení komise pak posvětila konference konaná v Lausanne, v létě roku 1932, což bylo období, kdy krize vrcholila. Německo samotné na ní oznámilo, že není schopno reparace nadále platit. Po debatě pak výsledkem této konference bylo, že Německo mělo splatit poslední reparační splátku ve výši tří miliard marek a po splnění tohoto závazku mělo být oficiálně zbaveno reparační zátěže.

„*Poslední výpočet uvádí, že Německo za celé období mezi lety 1918 a 1932 nejspíš zaplatilo jen asi 22 miliard zlatých marek (1,1 miliardy liber, 4,5 miliardy dolarů). To je nejspíš jen o vlásek méně, než kolik Francie s mnohem slabší ekonomikou zaplatila Německu po prusko-francuzské válce (1870-71).*“⁶²

5.1 Youngův plán

Na Dawesův plán, který byl rozpracován do roku 1929, navazoval hned poslední tzv. Youngův plán, který byl uzavřený v Paříži. S tím, jak se přiblížily roky, kdy mělo nastat splacení plných reparací, byla otázka jejich výše opět otevřena. V tomto případě to mělo již být finální řešení. Byl opět přepracován plán splátek reparací, dále byla snížena

⁶¹ZÍDEK, Libor. *Historie světového hospodářství*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1998, 130 s. ISBN 80-210-1926-3, s.38

⁶²MACMILLAN, Margaret Olwen. *Mírotvorci: pařížská konference 1919*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2004. 551 s., [16] s. obr. příl. ISBN 80-200-1151-X, s. 467

jejich celková výše a tím i průměrné roční platby. Německo také usilovalo o ukončení mezinárodní finanční kontroly.⁶³

Byla tedy svolána Haagská konference, která měla o všech těchto skutečnostech rozhodnout. V Haagu proběhly konference vlastně dvě. Jedna probíhala během srpna 1929 a věnovala se právě německým reparacím, druhá proběhla v lednu 1930, kde se diskutovalo i o dlužích nástupnických států Rakouska-Uherska. Již od února 1929 pracoval pařížský finanční výbor na přípravách „konečné likvidace války“, pod vedením Owena Younga a připravil návrh nového platebního mechanismu. Návrh však neuspokojil ani Francouze, ani Němce, ale nebyl po chuti ani Británii, kde se mezitím vyměnila vláda, která poukazovala na znevýhodnění Británie v navrženém systému plateb.⁶⁴ Po jednáních, bylo nakonec přijato, že nový plán vstoupí v platnost 1. září 1930. Německé reparace budou rozloženy na 59 splátek až do roku 1988. Poprvé byly časově omezeny a byla stanovena celková částka. Německo mělo dohromady zaplatit 114 miliard říšských marek, přičemž roční splátka měla činit do roku 1966 1 998,8 miliónu marek, od roku 1966 pak byly určeny další splátky s poslední v roce 1988, v hodnotě 897,8 miliónu marek. Dále bylo rozhodnuto o stažení posledních okupačních jednotek spojenců z poslední mohučské zóny Porýní do 30. 6. 1930. Také bylo Německu vyhověno a byla zrušena mezinárodní finanční kontrola podle Dawesova plánu a zplnomocněnce pro reparace nahradila Banka pro mezinárodní platby se sídlem v Basileji na podnět Spojených států.⁶⁵

Díky těmto rozhodnutím, došlo k dalšímu uvolnění poměrů na Německém území. Bohužel i tento plán však vedl k vážným vnitřním neshodám, které vyvrcholily referendem, v němž německý lid hlasoval proti svému dlouhodobému zotročování. Referendum bylo sice neúspěšné, protože aby bylo úspěšné potřebovalo 21 miliónů hlasů, ale dosáhlo pouhých 5, 83 miliónu. Ovšem i přesto se svým způsobem stalo

---

⁶³MORAVCOVÁ, Dagmar. *Výmarská republika: problémy demokracie v Německu 1918-1932*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2006. 273 s. ISBN 80-246-1176-7, s. 153-165

⁶⁴DEJMEK, Jindřich. *Edvard Beneš: politická biografie českého demokrata. Část první, Revolucionář a diplomat (1884-1935)*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2006. 631 s. ISBN 80-246-1224-0, s. 466-467

⁶⁵VESELÝ, Zdeněk, ed. *Světová politika 20. století v dokumentech (1900-1945)*. Vyd. 1. Praha: Vysoká škola ekonomická, Fakulta mezinárodních vztahů, 2000. 324 s. ISBN 80-245-0033-7, s. 127-128

úspěchem německých nacistů, kterým zajistilo tolik potřebný ohlas v širší německé veřejnosti.⁶⁶

5.2 Reparace a hospodářská krize

V květnu 1931 zkrachovala největší rakouská banka Creditanstalt, což ve střední Evropě přineslo finanční paniku. To vedlo k prohlášení prezidenta USA Herberta Hoovera, že na splácení reparací je uvaleno roční moratorium.⁶⁷ Rakouské a německé hospodářství bylo značně provázané, což se projevilo také tím, že se panika přesunula do Německa a způsobilo krach velké německé banky Darmstädter und National. Po vyhlášení její platební neschopnosti německá vláda uzavřela všechny banky. Postupně se krize přesunula také do Francie, i když tato země byla zasažena později a také do Británie, která se s krizí vyrovnala asi nejdříve.⁶⁸

Nejvíce postiženo hospodářskou krizí bylo právě Německo. Důvodně lze předpokládat, že velký podíl na hloubce krize měla zejména provázanost válečných reparací a půjček, které Německo od Spojených států získalo. Období velkých amerických investic bylo ukončeno pádem americké burzy a uzavřením bank. Spojené státy americké se investičně stáhly z Německa a německá ekonomika se tak dostala do své nejhorší krize. Zapříčinilo jí nedostatek kapitálových zdrojů a vedla k podlomení domácí ekonomiky. Situace se rychle zhoršovala, protože období stability od hyperinflace z roku 1923 umožnilo půjčování na dlouhodobé bázi. Ovšem společně s prakticky nulovými úsporami německých domácností, protože hyperinflace úspory zlikvidovala. To znamenalo kolaps, protože nikdo nebyl schopen splatit své půjčky. Problémy samozřejmě zasáhly i bankovní sektor, který přestal půjčovat, což se následně projevilo ve výrobě, kde to vedlo k pádu mnoha podniků a velkému propouštění. Zhroutila se

---

⁶⁶FULBROOK, Mary. *Dějiny moderního Německa: od roku 1918 po současnost*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. 304 s. D. ISBN 978-80-247-3104-9, s. 37-38

⁶⁷TINDALL, George Brown a SHI, David E. *Dějiny Spojených států amerických*. Překlad Alena Faltýsková. 5., dopl. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. 904 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-588-3, s. 559

⁶⁸ŽÍDEK, Libor. *Dějiny světového hospodářství*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. 391 s. ISBN 978-80-7380-035-2, s. 75

poptávka a ceny neustále stoupaly.⁶⁹

Německá meziválečná krize však byla mnohem vážnější než krize, která postihla okolní státy. Průmyslová výroba klesla na 61 % hodnoty v nejkrizovějším roce 1932 oproti roku 1929. Ve srovnání s Velkou Británií, která byla v roce 1932 stále na 89 % hodnoty, byl pokles v Německu daleko víc razantní. Tomu ovšem odpovídala i nezaměstnanost. V Německu se hodnoty šplhaly k 30 %, když například ve Velké Británii to bylo „pouhých“ 22,5 %.⁷⁰ Situace se zhoršovala i díky neschopné politické scéně. Výmarská vláda zavedla několik nouzových opatření a drastickou deflační politiku, která vedla ke zvyšování daní. To ovšem stále více komplikovalo domácí politickou situaci, kdy se komplikoval už tak obtížně udržitelný politický konsens. Postupně tak docházelo k odstraňování parlamentních principů.

Hospodářská krize svým prohlubováním devastovala německou ekonomiku a počet nezaměstnaných neustále rostl. I mnoho rolníků, obchodníků a drobných podnikatelů zůstalo bez prostředků. Velká část německého obyvatelstva začala hledat spásu v extrémistických stranách a jejich teoriích. Nejvíce z katastrofální situace dokázali těžit nacisté a se svou populistickou, sociálně-nacionální demagogií, která byla plná šovinismu a rasismu, měli značný úspěch. Německé veřejné mínění si ještě pamatovalo jak na republiku a její občany působil versailleský diktát. Krátké období prosperity nemohlo tyto vzpomínky zahladit, když se v plné síle vrátily po vypuknutí celosvětové krize. Toho dokázal využít Adolf Hitler, který říkal lidem to, co chtěli slyšet. Slíbil jim práci a chléb, čímž si on a jeho nacistická ideologie získali masovou podporu.⁷¹

„Díky hospodářské krizi došlo k destabilizaci systému, vnitropolitické situace a k nástupu autoritativního režimu.“⁷² „První obětí hospodářské krize se stala vláda velké koalice vedená sociálním demokratem Hermannem Müllerem, která až do té chvíle

---

⁶⁹MORAVCOVÁ, Dagmar, BĚLINA, Pavel a PEČENKA, Marek. *Kapitoly z dějin mezinárodních vztahů 1914-1941*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1994. 133 s. ISBN 80-85241-70-6, s. 72

⁷⁰JAMES, Harold. The Causes of the German Banking Crisis of 1931, *The Economic History Review*, Volume 37, Issue 1, pages 68–87 [online] 1984 [cit. 2016-01-16]. Dostupné z: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1468-0289.1984.tb00317.x/abstract>, s.78

⁷¹DELOUCHE, Frédéric et al. *Dějiny Evropy*. Vyd. 2., dopl. a rozš. Praha: Argo, 2001. 416 s. Evropské učebnice. ISBN 80-7203-317-4, s. 337

⁷²WAIŠOVÁ, Šárka. *Úvod do studia mezinárodních vztahů*. 3., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. 248 s. ISBN 978-80-7380-177-9, s. 93.

*představovala jeden z nejstabilnějších a nejdéle fungujících kabinetů Výmarské republiky – úřadovala od voleb v roce 1928.*⁷³

Vláda zavedla v reakci na krizovou situaci deflační politiku tvrdých úspor veřejných výdajů a zvyšování daní, což mělo za následek také klesající reálné mzdy a již řečenou vysokou nezaměstnanost. Následkem toho došlo k dalšímu dramatickému poklesu poptávky a to zapříčinilo řetězovou reakci, kdy se krize promítla do celého německého průmyslu a propad objemu zahraničního obchodu pak působil vážné problémy při získávání sum potřebných k placení reparací. Reparační splátky v deflační měně také představovaly už od roku 1930 ve skutečnosti vyšší reálnou hodnotu než v předcházejícím období a proto se tím smazaly zčásti pozitivní účinky snížení splátek.⁷⁴

5.3 Konference v Lausanne a Ženevě

Další jednání bylo stanoveno na červen 1932. Reparační komise se zabývala stavem splácení především německých, ale i rakouských a maďarských reparací a ukončila své jednání na konferenci v Lausanne v červenci 1932. Mírové smlouvy stanovily v roce 1919 výšku německých reparací na 132 miliard zlatých marek a platba byla rozvržena do pravidelných ročních splátek. Německo však již od roku 1920 odmítalo reparace platit. V průběhu 20. let mu byly reparace dvakrát sníženy americkým Dawesovým a Youngovým plánem a v Lausanne byly dále sníženy a to na pouhé tři miliardy marek. Ty měly být jednorázově splatné po roce 1935 a Německo by se tímto zaplacením zbavilo povinnosti reparací.⁷⁵ Německý říšský kancléř Franz von Papen ovšem oznámil svým přátelům, že Německo už nezaplatí ani tyto snížené reparace

Druhá odzbrojovací konference jednala již od února v Ženevě. Ve versailleské mírové smlouvě byl stanoven rozsah německého odzbrojení, v němž byl omezen početní stav

---

⁷³EVANS, Richard J. *Nástup Třetí říše*. Vyd. 1. Praha: Beta-Dobrovský, 2006. 567 s., [16] s. obr. příl. ISBN 80-7306-257-7, s. 236

⁷⁴ MORAVCOVÁ, Dagmar. Hospodářské a politické aspekty německých reparací 1918-1932. In: *Acta Oeconomica Pragensia*, 2005, roč. 3, s. 48-68. ISSN 0572-3043, s. 64

⁷⁵PEČENKA, Marek a kol. *Encyklopedie moderní historie*. 2. vyd. Praha: Libri, 1998. 631 s. ISBN 80-85983-46-X, s. 321

německé armády, stanovena její výzbroj i počet branců. Německo se však jimi od počátku neřídilo a skrytě tyto podmínky porušovalo. Na ženevské konferenci předneslo požadavek na tzv. Gleichberechtigung - rovnost ve zbrojení. Měly být zrušena vojenská ustanovení, která obsahovala smlouva z Versailles a nahrazena měla být novou, všeobecnou konvencí, podle které by bylo sníženo vyzbrojení vítězných států na úroveň Německa. Následně mělo být umožněno zbrojení všem bez rozdílu. Takový návrh výrazně uvolňoval cestu k urychlenému německému zbrojení.⁷⁶

„Beneš se snažil působit na uklidnění vyhocené situace. Usiloval o udržení vztahů se slábnoucí německou výmarskou republikou, ale především se snažil přispět k užší spolupráci Francie a Anglie, vůdčích představitelů versailleských mírových smluv. Domníval se, že bez této spolupráce "nelze rozvrat Evropy zadržet". Proto také uvítal francouzsko-anglickou "smlouvu o přátelství" podepsanou v létě 1932.“⁷⁷

V téže době zpracoval ministr Beneš svůj návrh na odzbrojení. V něm navrhoval řešit problém novým způsobem. Předpokládal všeobecné omezení leteckých i pozemních vojsk, zákaz těžkých útočných zbraní (těžkého dělostřelectva a tanků), zákaz chemických, bakteriologických a zápalných zbraní, zákaz útoku na civilní obyvatelstvo. Tento návrh se stal základem tzv. "konstruktivního plánu", který francouzský premiér Eduard Herriot představil na odzbrojovací konferenci v Ženevě. Podpořilo ho 41 evropských států. Proti se postavilo pouze Německo a Rusko. Komise návrh nepřijala. Současně však členové komise - především Anglie - začaly být stále ochotnější přijmout německý návrh na Gleichberechtigung - rovnost ve zbrojení. V září 1932 však Německo oznámilo, že se dalšího jednání odzbrojovací komise již nezúčastní. Definitivně pak odešlo z konference po nástupu Hitlera v říjnu 1933.⁷⁸

---

⁷⁶ OLIVOVÁ, Věra. Evropská politika ministra Beneše před nástupem Hitlera. *Bulletin společnosti Edvarda Beneše* č. 25 [online] 02/2012 [cit. 2016-01-16]. Dostupné z: <http://www.spolecnosteb.cz/images/KeSta%C5%BEEen%C3%AD/Bulletin-%C3%9Anor2012-25.pdf> , s. 20

⁷⁷ OLIVOVÁ, Věra. Evropská politika ministra Beneše před nástupem Hitlera. *Bulletin společnosti Edvarda Beneše* č. 25 [online] 02/2012 [cit. 2016-01-16]. Dostupné z: <http://www.spolecnosteb.cz/images/KeSta%C5%BEEen%C3%AD/Bulletin-%C3%9Anor2012-25.pdf> , s. 20

⁷⁸ DEJMEK, Jindřich. *Edvard Beneš: politická biografie českého demokrata. Část první, Revolucionář a diplomat (1884-1935)*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2006. 631 s. ISBN 80-246-1224-0, s. 546

„Německo od počátečních snah dosáhnout další redukce reparací pak přešlo ke strategii jejich úplného škrtnutí. Ukončení reparací v Lausanne v červenci 1932 však bylo jen jedním z kroků k hospodářskému oživení a vážná vnitropolitická krize roku 1932 (v zářijových volbách se stala NSDAP nejsilnější politickou stranou ve sněmu) pokračovala až do ledna 1933.“⁷⁹

---

⁷⁹MORAVCOVÁ, Dagmar. Hospodářské a politické aspekty německých reparací 1918-1932. In: *Acta Oeconomica Pragensia*, 2005, roč. 3, s. 48-68. ISSN 0572-3043, s. 66

ZÁVĚR

Německo vstupovalo po 1. světové válce do své nové historie, ovšem na počátku poválečné obnovy bylo podepsání Versailleské smlouvy. Smlouvy, o které lze říct, že ji všichni Němci považovali za nespravedlivou, protože se vzdali ve víře ve Wilsonův program spravedlivého míru. Nedokázali ji přijmout také proto, že někteří z těch, kteří moralizovali poražené Německo, sami ještě nedávno hřešili a tím, že prohlásili, že pouze Německo zavinilo válku a vlastně rozhodli o výkladu historie. Německo tedy podpisem Versailleské smlouvy stvrdilo, že zavinilo válku, že musí platit reparace a že velikost jeho armády a loďstva bude v budoucnu odpovídat malému státu. Bude mít jen 100 000 mužů a bude bez letectva, že Porýní bude obsazeno na patnáct i více let a že se zřekne Sárska. Ovšem takto postavený diktát, který sepsali pouze vítězi, kteří ještě nebyli tak úplně jednotní, nemohl dlouho vydržet. Poražený takový diktát dodržuje jen tak dlouho, dokud je jako poražený slabší a tak bylo vlastně jen otázkou času, kdy dojde k revizi. Mírová smlouva vytvořila do budoucna nevraživost mezi Německem a jeho sousedy jak na západě, tak i východě a rozdělila národ, když jedna skupina politiků a jejich stoupenců byla viněna za všechno zlo.⁸⁰

Velkým problémem na začátku budování nového státu byla hyperinflace, která se pohybovala ve stovkách procent. Někde to lidé řešili po svém a existoval již jen výměnný obchod. Také nezaměstnanost byla z dnešního pohledu až astronomická. Pohybovala se okolo 60 %. Inflace pak svého vrcholu dosáhla v roce 1923. Tato ekonomická situace, ve které Německo bylo, prakticky neumožňovala Německu platit válečné reparace ve stanovené výši.

Po svém ustavení se republika musela potýkat také s vnitropolitickými problémy. Nejprve s komunistickým povstáním Spartakovců, které v lednu 1919 bylo potlačeno jednotkami Freikorpsů⁸¹. Do poloviny roku 1919 pak byly všechny pokusy o ustavení komunistických republik rad zmařeny zásahem armády (*Reichswehr*) a Freikorpsů. Jako poslední byla poražena Bavorská republika rad v Mnichově.

---

⁸⁰MANN, Golo. *Deutsche Geschichte 1919-1945*. Frankfurt a. M.: Fischer Bücherei, 1961. 201 s. Bücher des Wissens; 387, s. 10 – 18

⁸¹Dobrovolníci, kteří se vraceli se z fronty.

V roce 1920 proběhl v Berlíně naopak pokus o pravicový převrat. Vedl ho bankéř z východního Pruska Kapp a generál Reichswehru von Lüttwitz. Kapp v čele jednotek Freikorps vstoupil do Berlína a prohlásil se říšským kancléřem. Vzhledem k nepřipravenosti se tento pokus dočkal pouze malé podpory a vyzněl do ztracena. Znamenal však mobilizaci pravicových stran v parlamentu. Přesto všechno se stát začal konsolidovat. V roce 1922 po vraždě říšského ministra zahraničí Rathenaua byl pak říšským sněmem přijat zákon na ochranu republiky. V roce 1923 se také v Německu zviditelňuje Adolf Hitler, který svoji příležitost plně využil v třicátých letech. V roce 1919 vstoupil do nově založené strany NSDAP a stal se hlavním řečníkem. V roce 1922 se konala velká demonstrace za účasti národních socialistů proti zákonu na ochranu republiky v Mnichově a v roce 1923 se pokusil při tzv. pivním puči sesadit bavorskou vládu. Puč skončil fiaskem a následným rozpuštěním strany. V únoru roku 1924 se konal tzv. Hitlerův proces, kdy byli souzeni hlavní obžalovaní. Sám Hitler byl odsouzen na pět let, ale ve vězení byl pouze do konce roku 1924, kdy byl propuštěn na podmínku.⁸²

Během roku 1922 a 1923 začala francouzská okupace Porúří, které bylo zázemím německého průmyslu, protože si Francouzi chtěli pojistit placení reparací. Odpovědí obyvatelstva na tento krok byla pasivní rezistence, která Francouze překvapila a v podstatě i oslabila, ale na straně druhé také dále oslabovala nejen německý průmysl, ale vnitřně i samotný stát. V této době USA a Británie začali v Německu vidět zeď proti nastupujícímu bolševismu v Rusku a i proto došlo k jednáním a prvním skutečným úpravám válečných reparací.⁸³

Od roku 1924 do roku 1929 v Německu nastala léta prosperity, která jsou spojena se jménem pragmatického politika, kancléře a ministra zahraničí Stresemanna. Stresemann, jako jeden z mála německých politiků té doby, dokázal správně vyhodnotit situaci a adekvátně na ni reagovat. V rámci možného, zvláště směrem k vítězným mocnostem, dokázal vyjednat lepší podmínky reparací. V září 1923 Stresemann ukončil

---

⁸²BROSZAT, Martin. *Uchopení moci: vzestup NSDAP a zničení výmarské republiky*. [z německého originálu přeložil Karel Kubiš]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2002. 247 s. ISBN 80-7106-276-6, s. 10 – 16.

⁸³STÜRMER, Michael. *Německo 20. století*. 1. české vyd. Praha: Svojtka & Co., 2005. 141 s. ISBN 80-7237-376-5, s. 57 – 76.

pasivní odpor v Porúří, v listopadu byla provedena měnová reforma, což s dalšími opatřeními přispělo ke zkrocení hyperinflace. V příštích letech se hospodářská situace Německa pozvolna zlepšovala a v roce 1928 německá průmyslová produkce dosáhla na předválečnou úroveň. Samozřejmě, že k tomuto výsledku přispěla podpora Německa ze strany Británie a USA, které do obnovy Německa investovaly prostřednictvím masivního půjčování nedostatkového kapitálu a také to byla již zmíněná revize Versailleské smlouvy. Rovnováha těchto let byla však vytrvale ohrožována vnitřními politickými problémy republiky, ač byla tato etapa vývoje Německa i politicky nejstabilnější, když skončila hospodářská konjunktura a přišla hospodářská krize, všechny skryté problémy se plně projevíly.⁸⁴

Parlamentní demokracie v Německu trvala do roku pouze do roku 1930. V březnu 1930 skončila poslední většinová vláda (vedená sociálním demokratem Hermannem Müllerem), díky sporu o změnách v pojištění v nezaměstnanosti. Po té nastoupil menšinový kabinet vedený katolickým politikem Centra Heinrichem Brüningem. Tato vláda vládla pomocí nouzových nařízení říšského prezidenta, polního maršála Paula von Hindenburga. Ve volbách do Říšského sněmu 14. září 1930 se nacionální socialisté (NSDAP) stali druhou nejsilnější stranou. Sociální demokracie (SPD), jakožto nejsilnější strana, se vydala raději cestou tolerování Brüningova kabinetu, aby se zabránilo dalšímu posunu doprava a aby tak byla zachována demokracie v největším samostatném státě Prusku, kde vládla SPD společně s katolickým Centrem a občanskými demokraty.⁸⁵

Během několika měsíců tak vlastně došlo k přechodu na prezidentský systém nouzových nařízení a říšský sněm, který byl zákonodárným orgánem, měl najednou menší slovo než v bývalém císařství. Z této situace ovšem nejvíce profitovali nacionální socialisté a Hitler, který své hnutí prezentoval jako jedinou alternativu k současným stranám a hnutím. Celá tato situace, politická i ekonomická, pak napomohla Hitlerovi k moci.

---

⁸⁴MORAVCOVÁ, Dagmar. *Výmarská republika: problémy demokracie v Německu 1918-1932*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2006. 273 s. ISBN 80-246-1176-7, s. 90 – 99.

⁸⁵MANN, Golo. *Deutsche Geschichte 1919-1945*. Frankfurt a. M.: Fischer Bücherei, 1961. 201 s. Bücher des Wissens; 387, s. 76 – 104.

Z výše uvedeného výčtu je jasné, že situace Německa po 1. světové válce nebyla jednoduchá a zatížení reparacemi, jak je přinesla Versailleská smlouva, situaci tomuto státu rozhodně neulehčila. Nejen, že tyto reparace byly ve své podstatě drakonické a nesplnitelné, samo Německo je také mohlo chápat spíše jako pomstu ze strany vítězů. Zvláště v případě Francie a jejího tvrdošíjného trvání na původních ustanovení se jeví jako přinejmenším nerozumné. Ve své podstatě je tedy možné vidět souvislost mezi reparacemi a pozdějším vzestupem nacionálního socialismu. Je to sice poněkud zkratkovité, ale v případě rozumnějšího návrhu reparací v samém počátku, by pravděpodobně nebyla ani vnitropolitická situace Německa tak nestabilní, období relativní prosperity by mohlo být delší a krize, která postihla celý svět, by nemusela mít tak dalekosáhlé následky. Nedalo se přece předpokládat, že země, která před světovou válkou vykazovala nejrychlejší ekonomický růst a byla jako jednotlivý stát prakticky nejsilnější na kontinentu, skloní jen tak hlavu a přijme podmínky, které jí podrobí na dlouhá léta a uvrhnou ji do bezvýznamnosti.

Je zřejmé, že si i toto uvědomovaly vítězné státy po ukončení 2. světové války a neopakovaly stejný scénář, ale umožnily, aby se Německo ekonomicky zmátořilo a mohlo své dluhy vůči okolním státům uhradit. Je sice pravda, že Němci mohli situaci po ukončení 2. světové války vnímat daleko hůře, vždyť si je vítězné státy rozparcelovaly a okupovaly, ale z dlouhodobého hlediska, byl přístup zvolený po 2. světové válce úspěšný, což dokazuje pevná integrace dnešního Německa do celoevropských struktur a díky tomu vzniklo i mírové soužití dříve nesmiřitelných sousedů. Je také zajímavé, že po sjednocení Německa, se Německo zavázalo svoje dluhy z 1. světové války splatit a také tak učinilo.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

AMZV, PZ Paříž 1922, č. 22

AMZV, PZ Řím 1922, č. 9

CESAR, Jaroslav. *Britská říše v období imperialismu: 1870-1945*. 1. vyd. Praha: Academia, 1970. 326 s

DEJMEK, Jindřich a kol. *Zrod nové Evropy: Versailles, St-Germain, Trianon a dotváření poválečného mírového systému*. Praha: Historický ústav, 2011. 517 s. Práce Historického ústavu AV ČR = Opera Instituti historici Pragae. Řada A, Monographia; sv. 37. ISBN 978-80-7286-188-0

DEJMEK, Jindřich. *Edvard Beneš: politická biografie českého demokrata. Část první, Revolucionář a diplomat (1884-1935)*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2006. 631 s. ISBN 80-246-1224-0

DUFEK, Pavel. Rapallská smlouva. *Historický obzor*, 1996, 7 (1/2), s. 24-29

BROSZAT, Martin. *Uchopení moci: vzestup NSDAP a zničení výmarské republiky*. [z německého originálu přeložil Karel Kubiš]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2002. 247 s. ISBN 80-7106-276-6

DRULÁK, Petr. *Teorie mezinárodních vztahů*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2010. 220 s. ISBN 978-80-7367-721-3

EVANS, Richard J. *Nástup Třetí říše*. Vyd. 1. Praha: Beta-Dobrovský, 2006. 567 s., [16] s. obr. příl. ISBN 80-7306-257-7

FERGUSON, Niall. *Nešťastná válka*. 1. vyd. v českém jazyce. Praha: Dokořán, 2004. 487 s., [16] s. obr. příl. ISBN 80-86569-56-X

FULBROOK, Mary. *Dějiny moderního Německa: od roku 1918 po současnost*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. 304 s. D. ISBN 978-80-247-3104-9

JINDRA, Zdeněk. *První světová válka*. 1. vyd. Praha: SPN, 1984. 372 s. Knižnice všeobec. vzdělání. Horizont

JOHNSON, Paul. *Dějiny 20. století*. Překlad Jan Čulík. V nakl. Leda 2., opr. vyd. Voznice: Leda, 2014. 846 s. ISBN 978-80-7335-335-3

- KLIMEK, Antonín. *Jak se dělal mír roku 1919: Československo na konferenci ve Versailles*. Praha: Melantrich, 1989. 40 s. Slovo k historii; č. 19
- MACMILLAN, Margaret Olwen. *Mírotvorci: pařížská konference 1919*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2004. 551 s., [16] s. obr. příl. ISBN 80-200-1151-X
- MORAVCOVÁ, Dagmar. Hospodářské a politické aspekty německých reparací 1918-1932. In: *Acta Oeconomica Pragensia*, 2005, roč. 3, s. 48-68. ISSN 0572-3043
- MORAVCOVÁ, Dagmar. *Výmarská republika: problémy demokracie v Německu 1918-1932*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2006. 273 s. ISBN 80-246-1176-7
- MORAVCOVÁ, Dagmar, BĚLINA, Pavel a PEČENKA, Marek. *Kapitoly z dějin mezinárodních vztahů 1914-1941*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1994. 133 s. ISBN 80-85241-70-6
- MÜLLER, Helmut M., KRIEGER, Karl-Friedrich a VOLLRATH, Hanna. *Dějiny Německa*. 2., dopl. vyd. [i.e. 3. vyd.]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2004, ©1995. 609 s. ISBN 80-7106-712-1.
- NÁLEVKA, Vladimír. *Světová politika ve 20. století*. Praha: Aleš Skřivan ml., 2000. 2 sv. (270, 287 s.). ISBN 80-902261-4-0
- PEČENKA, Marek a kol. *Encyklopedie moderní historie*. 2. vyd. Praha: Libri, 1998. 631 s. ISBN 80-85983-46-X
- STÜRMER, Michael. *Německo 20. století*. 1. české vyd. Praha: Svojtka & Co., 2005. 141 s. ISBN 80-7237-376-5
- TINDALL, George Brown a SHI, David E. *Dějiny Spojených států amerických*. Překlad Alena Faltýsková. 5., dopl. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. 904 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-588-3.
- VESELÝ, Zdeněk, ed. *Světová politika 20. století v dokumentech (1900-1945)*. Vyd. 1. Praha: Vysoká škola ekonomická, Fakulta mezinárodních vztahů, 2000. 324 s. ISBN 80-245-0033-7
- WAISOVÁ, Šárka. *Úvod do studia mezinárodních vztahů*. 3., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. 248 s. ISBN 978-80-7380-177-9
- ŽÍDEK, Libor. *Dějiny světového hospodářství*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. 391 s. ISBN 978-80-7380-035-2
- ŽÍDEK, Libor. *Historie světového hospodářství*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1998, 130 s. ISBN 80-210-1926-3

Seznam použitých zahraničních zdrojů

- BLAICH, Fritz. *Der Schwarze Freitag. Inflation und Wirtschaftskrise*. München, Dt. Taschenbuch-Verl., 1990., 173 s. ISBN 978-3-4230-4515-5
- COHRS Patrick. O. *The unfinished peace after World War I, America, Britain and the stabilisation of Europe 1919- 1932*, Cambridge University Press, 2008. 708 p. ISBN 978-0521723435
- CRAIG, Gordon Alexander. *Deutsche Geschichte 1866-1945: vom Norddeutschen Bund bis zum Ende des Dritten Reiches*. München: C.H. Beck, [1989], ©1980. 988 s. Beck'sche Reihe; 1306. ISBN 3-406-42106-7
- FELDMAN, G. D. *The Great Disorder: Politics, Economics, and Society in the German Inflation, 1914-1924*. Oxford University press, 1997. 1040 p. ISBN 9780195101140
- FINCH, George A. The Dawes Report on German Reparation Payments. *The American Journal of International Law*. Jul., 1924, vol. 18, no. 3
- GILBERT, Martin. *The Roots of Appeasement*. Weidenfeld and Nicolson, London 1966. ISBN 978-0452250246
- GRATHWOL, Robert, P. *Stresemann and the DNVP : Reconciliation or revenge in German foreign policy 1924 – 1928*. Lawrence : The Regents press of Kansas, 1980. 302 p. ISBN 978-0700601998
- MANN, Golo. *Deutsche Geschichte 1919-1945*. Frankfurt a. M.: Fischer Bücherei, 1961. 201 s. Bücher des Wissens; 387
- MACMILLAN, Margaret. *Paris 1919: Six Months That Changed the World*, New York: Random House, 2003. p. 321. ISBN: 978-1-4025-4765-2
- O'RIORDAN, Elspeth. British Policy and the Ruhr Crisis 1922-24, *Diplomacy & Statecraft*, Vol. 15 Issue 2, 2004, p. 221-251
- RATHENAU Walter, *Cannes und Genua, Vier Reden zun Reparationsproblem*. Verlag, tredition Hamburg, 2007. 79 s. ISBN 978-3-8424-1316-0
- RUPIEPER, Hermann-Josef, *The Cuno Government and Reparations, 1922-1923, politics and economics*. Boston: Martinus Nijhoff, 1979. ISBN 90-247-2114-8
- STONE, Glyn; SHARP Alan. *Anglo-French Relations in Twentieth Century: Rivalry and Cooperation*. Routledge, London 2000. 368 p. ISBN 978-0415172929
- WANDY CZ, Piotr S. *France and Her Eastern Allies 1919-1925: French-Czechoslovak-Polish Relations from the Paris Peace Conference to Locarno*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1962. XI, 454 s

WHITE, Stephen. *The Origins of Detente. The Genoa Conference and Soviet-Western Relations, 1921-1922.* Cambridge University Press, 2002. 272 p. ISBN 978-0521526173

Seznam použitých internetových zdrojů

BAKIĆ, Dragan. *Great Britain, Little Entente and the Genoa Conference of 1922* [online] 3/2011 [cit. 2016-01-16]. Dostupné z: http://www.academia.edu/4090814/Great_Britain_the_Little_Entente_and_the_Genoa_Conference_of_1922

JAMES, Harold. The Causes of the German Banking Crisis of 1931, *The Economic History Review*, Volume 37, Issue 1, pages 68–87 [online] 1984 [cit. 2016-01-16]. Dostupné z: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1468-0289.1984.tb00317.x/abstract>

KEYNES, M., John. *The economic consequences of the peace 1919.* [online] 2002 [cit. 2016-01-16]. Dostupné z: <http://socserv2.socsci.mcmaster.ca/econ/ugcm/3ll3/keynes/pdf%26filename%3Dpeace3.pdf>

LOUCHEUR, Louis. The Essentials of a Reparations Settlement, *Foreign Affairs*, 1923, Vol. 2 Issue 1, 1923, p. 1-9 [online] 2016 [cit. 2016-01-16]. Dostupné z: <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/1923-09-15/essentials-reparations-settlement>

OLIVOVÁ, Věra. Evropská politika ministra Beneše před nástupem Hitlera. *Bulletin společnosti Edvarda Beneše* č. 25 [online] 02/2012 [cit. 2016-01-16]. Dostupné z: <http://www.spolecnosteb.cz/images/KeSta%C5%BEen%C3%AD/Bulletin-%C3%A9Anor2012-25.pdf>

WHALE, P., Barret. *Joint Stock Banking in Germany: A Study of the German Creditbanks before and after the War.* [online] 1930 [cit. 2016-01-16]. Dostupné z: <http://socserv2.socsci.mcmaster.ca/econ/ugcm/3ll3/whale/JointStockBankingGermany.pdf>

SEZNAM PŘÍLOH

Výňatek z poselství presidenta Woodrowa Wilsona Kongresu USA (8. 1. 1918) – čtrnáctibodový program spravedlivého míru⁸⁶

„Naším programem je tudíž program světového míru a tento program, jediný možný program, je podle našeho názoru následující:

I.

Veřejné dohody o míru, veřejně dohodnuté, po nichž nebude už tajných dohod mezinárodních jakéhokoli druhu; diplomacie bude vždy postupovat přímo před zraky veřejnosti.

II.

Naprostá svoboda plavby na mořích, mimo pobřežní vody v míru i ve válce, s výjimkou případu, kdy moře mohou být zcela nebo částečně uzavřena při mezinárodní akci, prováděné s tím, aby bylo vynuceno plnění mezinárodních závazků.

III.

Co nejúplnější odstranění všech hospodářských přehrad a zavedení rovnosti v hospodářských stycích mezi všemi národy, které přijímají mír a sdruží se k jeho zachování.

IV.

Budou dány a přijaty přiměřené záruky, že zbrojení států bude sníženo na nejnižší míru, slučitelnou s jejich domácí bezpečností.

V.

Dobrovolná, nepředpojatá a naprosto nestranná úprava veškerých koloniálních požadavků, při níž bude přísně zachována zásada, že při rozhodování o všech takových otázkách svrchovanosti musí zájmy národů, o které jde, míti stejnou váhu jako spravedlivé požadavky vlád, jejichž nárok má být vymezen.

VI.

---

⁸⁶VESELÝ, Zdeněk, ed. *Světová politika 20. století v dokumentech (1900-1945)*. Vyd. 1. Praha: Vysoká škola ekonomická, Fakulta mezinárodních vztahů, 2000. 324 s. ISBN 80-245-0033-7, s. 49-51

Vyklizení celého ruského území a takové uspořádání všech otázek Ruska se týkajících, které bude zaručovat nejlepší a nejsvobodnější součinnost všech ostatních národů světa k tomu, aby Rusku zajistily ničím nerušenou možnost určovat si nezávisle svůj vlastní politický rozvoj a státní politiku a aby Rusko ujistily, že bude srdečně přivítáno ve společnosti svobodných národů se zřízením, které si samo vybere; a více než přivítáno, že se mu dostane pomoci všeho druhu, jíž by potřebovalo a samo si přálo; způsob, jakým budou vůči Rusku jeho bratrské národy v budoucích měsících postupovat, bude trpkou zkouškou jejich dobré vůle a jejich pochopení pro potřeby Ruska na rozdíl od jejich vlastních zájmů, jakož i jejich rozumné a nesobecké sympatie.

VII.

Belgie – celý svět s tím bude souhlasit – musí býti vyklizena a obnovena ve jakýchkoli pokusů o omezení svrchovanosti, jíž požívá stejně jako všechny ostatní svobodné národy. Žádný jiný čin neposlouží tak jako tento, aby mezi národy byla obnovena důvěra v zákony, které samy ustanovily a určily k tomu, aby řídily jejich vzájemné styky. Bez tohoto ozdravujícího činu se celá stavba a platnost mezinárodního práva navždy oslabí.

VIII.

Celé území Francie budiž osvobozeno, obsazené části vráceny a bezprávi, které Francii spáchalo Prusko v roce 1871 ve věci Alsaska - Lotrinska a které kalilo světový mír téměř padesát let, budiž napraveno, aby mohl býti obnoven mír v zájmu všech.

IX.

Hranice Itálie necht' jsou upraveny podle zřetelně seznatelných národnostních hranic. X. Národům Rakouska-Uherska, jehož místo mezi národy si přejeme míti zachováno a zajištěno, budiž dána co nejvolnější možnost autonomního rozvoje.

XI.

Rumunsko, Srbsko a Černá Hora necht' jsou vyklizeny; obsazená území vrácena; Srbsku přiznán volný a bezpečný přístup k moři a vzájemné vztahy jednotlivých balkánských států necht' jsou určovány přátelskou dohodou podle historicky vytvořených hranic a národnostní příslušnosti; k tomu třeba připojit mezinárodní záruky politické a hospodářské nezávislosti a územní celistvosti jednotlivých balkánských států.

XII.

Tureckým částem nynější říše otomanské budiž zajištěna bezpečnost a svrchovanost; avšak ostatním národnostem, které žijí nyní pod tureckou vládou, třeba spolehlivě zajistit bezpečnost života a naprosto nerušenou možnost volného a samostatného rozvoje; Dardanely necht' jsou trvale otevřeny jakožto volná cesta pro lodi a obchod všech národů pod záštitou mezinárodních záruk.

XIII.

Je třeba zřídit nezávislý polský stát, který by zahrnoval území obývané nesporně polským obyvatelstvem, zajistit mu volný a bezpečný přístup k moři a zaručit mezinárodní úmluvou jeho politickou a hospodářskou nezávislost i územní celistvost.

XIV.

Je nutno vytvořit všeobecné sdružení národů na základě zvláštních dohod k tomu cíli, aby byly dány vzájemné záruky politické nezávislosti a územní celistvosti jak velkým, tak i malým státům.“

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Jan Plánka

Obor: Evropská hospodářskosprávní studia

Název práce: Reparace Německa po 1. světové válce

Rok: 2016

Počet stran textu: 58

Celkový počet stran příloh: 27

Počet titulů českých použitých zdrojů: 18

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 15

Počet internetových zdrojů: 6

Vedoucí práce: PhDr. Aleš Bříza